

12. HERAKLEITOS.

A. LEBEN UND LEHRE.

LEBEN. 1. Diog. IX 1—17.

Ἡράκλειτος Βλύσωνος ἦ, ὡς τινες, Ἡράκωντος Ἐφέσιος. οὗτος 1
ἡχματίζε μὲν κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ ἔξηκοστὴν δλυμπιάδα [504—501].
μεγαλόφρων δὲ γέγονε παρ' ὀντιναοῦν καὶ ὑπερόπτης, ὡς καὶ ἐκ
τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ δῆλον, ἐν διι φησι, ‘πολυμαθήη —
5 Ἔκαταῖον’ [fr. 40]. εἶναι γὰρ ‘ἐν τὸ σοφὸν — πάντων’ [fr. 41].
‘τὸν τε “Ομηρον” ἔφασκεν — δυοῖσιν’ [fr. 42]. ἔλεγε δὲ καὶ 2
‘ὑβριν — πνοκαΐήν’ [fr. 43] καὶ ‘μάχεσθαι — τείχεος’ [fr. 44].
καθάπτεται δὲ καὶ τῶν Ἐφεσίων ἐπὶ τῷ τὸν ἑταῖρον ἐκβαλεῖν
‘Ἐρμόδωρον, ἐν οἷς φησιν· ἄξιον — μετ' ἄλλων’ [fr. 121]. ἀξιού-
10 μενος δὲ καὶ νόμους θεῖναι πρὸς αὐτῶν ὑπερεῖδε διὰ τὸ ἥδη
κενδρατήσθαι τῇ πονηρᾶι πολιτείαι τὴν πόλιν. ἀναχωρήσας δὲ 3
εἰς τὸ Ιερὸν τῆς Ἀρτέμιδος μετὰ τῶν παιδῶν ἡστραγάλιζεν· περι-
στάντων δ' αὐτὸν τῶν Ἐφεσίων, ‘τέ, δικαιοστοι, θαυμάζετε; εἴπεν·
ἡ οὐ κρείττον τοῦτο ποιεῖν ἢ μεθ' ὑμῶν πολιτεύεσθαι;’ καὶ τέλος
15 μισανθρωπήσας καὶ ἐκπατήσας ἐν τοῖς ὅρεσι διητάτο, πόσις σι-
τούμενος καὶ βοτάνας. καὶ μέντοι καὶ διὰ τοῦτο περιφραπεῖς εἰς

ῦδερον κατῆλθεν εἰς ἀστυν καὶ τῶν ἱαρῶν αἰνιγματωδῶς ἐπυνθάνετο, εἰ δύναιντο ἐξ ἐπομβούλας αὐχμὸν ποιῆσαι· τῶν δὲ μὴ συνιέντων, αὐτὸν εἰς βούστασιν κατορύξας τῇ τῶν βολίτων ἀλέατη ἥλπισεν ἐξατμισθήσεσθαι. οὐδὲν δὲ ἀνύνων οὐδὲ οὔτως ἐτέλεντα 5 βιοὺς ἔτη ἔζηκοντα. (Folgt Epigramm des Laertios). Ἐρμιππος 4 [FHG III 42 fr. 28] δέ φησι λέγειν αὐτὸν τοῖς ἱαροῖς, εἴ τις δύναται (τὰ) ἔντερα πιέσας τὸ ὑγρὸν ἐξερᾶσαι· ἀπειπόντων δὲ θεῖναι αὐτὸν εἰς τὸν ἥλιον καὶ κελεύειν τὸν παιδας βολίτοις καταπλάττειν, οὕτω δὴ κατατεινόμενον δευτεραῖον τελευτῆσαι καὶ 10 θαφθῆναι ἐν τῇ ἀγορᾷ. Νεάνθης δ' ὁ Κυζικηνός [FHG III 4 fr. 11] φησι μὴ δυνηθέντα αὐτὸν ἀποσπάσαι τὰ βόλιτα μεῖναι καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν ἀγνοηθέντα κυνόβρωτον γενέσθαι. γέγονε 5 δὲ θαυμάσιος ἐκ παιδῶν, δτε καὶ νέος ὃν ἔφασκε μηδὲν εἰδέναι, τέλειος μέντοι γενόμενος πάντα ἔγνωκέναι. ἥκουσε τε οὐδενός, ἀλλ' 15 αὐτὸν ἔφη διξήσασθαι [fr. 101] καὶ μαθέντην πάντα παρ' ἔαντοῦ. Σώτιων δέ φησιν εἰρηκέναι τινὰς Ξενοφάνους αὐτὸν ἀκηροέναι· λέγειν τε Ἀρτστωνα ἐν τῷ Περὶ Ἡρακλείτου καὶ τὸν ὕδερον αὐτὸν θεραπευθῆναι, ἀποθανεῖν δ' ἄλληι νόσῳ· τοῦτο δὲ καὶ Ἰππόβοτός φησι. τὸ δὲ φερόμενον αὐτοῦ βιβλίον ἐστὶ μὲν ἀπὸ τοῦ 20 συνέχοντος Περὶ φύσεως, διήρηγται δὲ εἰς τρεῖς λόγους, εἴς τε τὸν περὶ τοῦ παντὸς καὶ πολιτικὸν καὶ θεολογικόν. ἀνέθηκε δ' 6 αὐτὸν εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ιερόν, ὡς μέν τινες, ἐπιτηδεύσας ἀσαφέστερον γράψαι, δπως οἱ δυνάμενοι προσίσιεν αὐτῷ καὶ μὴ ἐκ τοῦ δημώδονος εὑκαταφρόνητον ἦν. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Τίμων 25 [fr. 29 W.] ὑπογράφει λέγων· ‘τοῖς δ' ἐνι κοκκυνστής ὀχλολοίδορος Ἡράκλειτος αἰνικτῆς ἀνόρουσε’. Θεόφραστος δέ φησιν ὑπὸ μελαγχολίας τὰ μὲν ἡμιτελῆ, τὰ δὲ ἄλλοτε ἄλλως ἔχοντα γράψαι. σημεῖον δ' αὐτοῦ τῆς μεγαλοφροσύνης Ἀντισθένης φησὶν ἐν Διαδοχαῖς [FHG III 182*]· ἐκχωρῆσαι γὰρ τὰδελφῶν τῆς βασιλείας. 30 τοσαύτην δὲ δόξαν ἔσχε τὸ σύγγραμμα, ὡς καὶ αἰρετιστὰς ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι τὸν κληθέντας Ἡρακλείτειον. ἔδόκει δὲ αὐτῷ καθολικῶς μέν τάδε· ἐκ πυρὸς τὰ πάντα συνεστά- 7 ναι καὶ εἰς τοῦτο ἀναλύεσθαι· πάντα τε γίνεσθαι καθ' είμαρμένην καὶ διὰ τῆς ἐναντιοδρούλας ἥρμοσθαι τὰ ὄντα· καὶ πάντα ψυχῶν εἶναι καὶ δαιμόνων πλήρη. εἴρηκε δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν κόσμῳ συνισταμένων πάντων παθῶν, δτι τε δὲ ἥλιος ἐστι τὸ μέγεθος οὗτος φαίνεται. (λέγεται δὲ καὶ· ‘ψυχῆς — ἔχει’ [fr. 45]. τὴν τε οἰησιν ιερὰν νόσον [fr. 46] ἔλεγε καὶ τὴν δραστιν ψεύδεσθαι. λαμπρῶς τε ἐνίστεται τῶν συγγράμματι καὶ σαφῶς ἐκβάλλει, ὡστε καὶ τὸν ωθέστα- 40 τὸν φαιδίνως γνῶναι καὶ διάρμα ψυχῆς λαβεῖν· ἢ τε βραχύτης καὶ

τὸ βάρος τῆς ἐρμηνείας ἀσύγκριτον). καὶ τὰ ἐπὶ μέρους δὲ 8 αὐτῶι ὁδὸς ἔχει τῶν δογμάτων· πῦρ εἶναι στοιχεῖον καὶ πυρὸς ἀμοιβὴν τὰ πάντα [fr. 90], ἀραιώσει καὶ πυκνώσει γινόμενα· σα-
 φῶς δὲ οὐδέν ἔκτιθεται. γίνεσθαι τε πάντα κατ' ἐναντιότητα
 5 καὶ φεῖν τὰ δλα ποταμοῦ δίκην [vgl. fr. 12. 91], πεπεράνθαι τε τὸ πᾶν καὶ ἔνα εἶναι κόσμον· γεννᾶσθαι τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς καὶ πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλάξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα·
 τοῦτο δὲ γίνεσθαι καθ' είμαρμένην. τῶν δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἀγον καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔριν [fr. 80], τὸ δ' ἐπὶ 10 τὴν ἐκπύρωσιν δμολογίαν καὶ εἰρήνην, καὶ τὴν μεταβολὴν δόδον ἄνω κάτω, τὸν τε κόσμον γίνεσθαι κατ' αὐτήν. πυκνούμενον γὰρ τὸ 9 πῦρ ἐξυγραίνεσθαι συνιστάμενόν τε γίνεσθαι ὅδωρ, πηγηνόμενον δὲ τὸ ὅδωρ εἰς γῆν τρέπεσθαι· καὶ ταῦτην δόδον ἐπὶ τὸ κάτω εἶναι λέγει. πάλιν τε αὐτὸν γῆν χεῖσθαι, ἐξ ἣς τὸ ὅδωρ γίνεσθαι,
 15 ἐκ δὲ τούτον τὰ λοιπά, σχεδὸν πάντα ἐπὶ τὴν ἀναθυμίασιν ἀνά-
 γων τὴν ἀπὸ τῆς θαλάττης· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω φύση.
 γίνεσθαι δὲ ἀναθυμιάσεις ἀπὸ τε γῆς καὶ θαλάττης, διὸ μὲν λαμ-
 πρὰς καὶ καθαράς, ἀς δὲ σκοτεινάς. αὕτησθαι δὲ τὸ, μὲν πῦρ
 20 ὑπὸ τῶν λαμπρῶν, τὸ δὲ ὑγρὸν ὑπὸ τῶν ἐτέρων. τὸ δὲ περιέχον δποῖόν ἐστιν οὐ δηλοῖ· εἶναι μέντοι ἐν αὐτῷ σκάφας ἐπεστραμ-
 μένας κατὰ κοῖλον πρός ήμας, ἐν αἷς ἀθροιζομένας τὰς λαμπρὰς
 ἀναθυμιάσεις ἀποτελεῖν φλόγας, ἀς εἶναι τὰ ἀστρα. λαμπρο- 10
 τάτην δὲ εἶναι τὴν τοῦ ἥλιον φλόγα καὶ θερμοτάτην. τὰ μὲν γὰρ
 ἄλλα ἀστρα πλεῖστα ἀπέχειν ἀπὸ γῆς καὶ διὰ τοῦτο ἡπτον λάμπειν
 25 καὶ θάλπειν, τὴν δὲ σελήνην προσγειοτέραν οὖσαν μὴ διὰ τοῦ
 καθαροῦ φέρεσθαι τόπον. τὸν μέντοι ἥλιον ἐν διανγεῖ καὶ ἀμιγεῖ
 κινεῖσθαι καὶ σύμμετρον ἀφ' ήμῶν ἔχειν διάστημα· τοιγάρτοι
 μᾶλλον θερμαίνειν τε καὶ φωτίζειν. ἐκλείπειν τε ἥλιον καὶ σελή-
 νην, ἄνω στρεφομένων τῶν σκαφῶν· τούς τε κατὰ μῆνα τῆς σε-
 30 λήνης σχηματισμοὺς γίνεσθαι στρεφομένης ἐν αὐτῇ κατὰ μικρὸν
 τῆς σκάφης. ήμέραν τε καὶ νύκτα γίνεσθαι καὶ μῆνας καὶ ὧδας
 ἐτείους καὶ ἐνιαυτοὺς ὑετούς τε καὶ πνεύματα καὶ τὰ τούτοις δμοια
 κατὰ τὰς διαφόρους ἀναθυμιάσεις. τὴν μὲν γὰρ λαμπρὰν ἄνα- 11
 θυμίασιν φλογωθεῖσαν ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ἥλιον ήμέραν ποιεῖν,
 35 τὴν δὲ ἐναντίαν ἐπικρατήσασαν νύκτα ἀποτελεῖν· καὶ ἐκ μὲν τοῦ
 λαμπροῦ τὸ θερμὸν αὐξόμενον θέρος ποιεῖν, ἐκ δὲ τοῦ σκοτεινοῦ
 τὸ ὑγρὸν πλεονάζον χειμῶνα ἀπεργάζεσθαι. ἀκολούθως δὲ τού-
 τοις καὶ περὶ τῶν ἄλλων αἰτιολογεῖ. περὶ δὲ τῆς γῆς οὐδὲν ἀπο-
 φαίνεται ποία τίς ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲν περὶ τῶν σκαφῶν. καὶ ταῦτα
 40 μὲν ἦν αὐτῶι τὰ δοκοῦντα.

τὰ δὲ περὶ Σωκράτους καὶ δσα ἐντυχών τῶι συγγράμματι εἴποι, κομίσαντος Εὐριπίδον, καθά φησιν Ἀρίστων, ἐν τῷ περὶ Σωκράτους εἰρήκαμεν [s. A 4]. Σέλευκος μέριοι φησὶν διγραμμα-12 τικὸς [fehlt FHG III 500] Κρότωνά τινα ἵστορεῖν ἐν τῷ Κατακο-5 λυμβητῇ Κράτητά τινα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίσαι τὸ βιβλίον καὶ εἰπεῖν Ἀηλίου τινὸς δεῖσθαι κολυμβητοῦ, δις οὐκ ἀποπνιγ-10 σεται ἐν αὐτῷ. ἐπιγράφουσι δὲ αὐτῷ οἱ μὲν Μούσας, οἱ δὲ Περὶ φύσεως, Λιόδοτος δὲ

ἀκριβὲς οἰάκισμα πρὸς στάθμην βίου,

10 † ἄλλοι γνώμην ἡθῶν τρόπου κόσμον ἔνδις τῶν ξυμπάντων. φασὶ δ' αὐτὸν ἐρωτηθέντα, διὰ τὸ σιωπᾶν, φάναι 'ὶν' ὑμεῖς λαλῆτε'. ἐπόθησε δὲ αὐτοῦ καὶ Λαρεῖος μετασχεῖν καὶ ἔγραψεν ὥδε πρὸς αὐτόν. Folgt § 13—14 ein Brief des Dareios (attisch) und Heraklits Antwort (ionisch), die wie die übrigen sieben (Hercher Epistologr. 280 ff.) 15 den Abdruck nicht lohnen.

τοιοῦτος μὲν ἀνὴρ καὶ πρὸς βασιλέα. Αημήτριος δέ φησιν 15
ἐν τοῖς Ὁμανύμοις καὶ Ἀθηναίων αὐτὸν ὑπερφρονῆσαι, δόξαν
ἔχοντα παμπλείστην, καταφρονούμενόν τε ὑπὸ τῶν Ἐφεσίων ἐλέ-
σθαι μᾶλλον τὰ οἰκεῖα. μέμνηται αὐτοῦ καὶ δ Φαληρεὺς Αημή-
20 τριος ἐν τῇ Σωκράτους ἀπολογίᾳ [fehlt FHG III 366]. πλεῖστοι
τέ εἰσιν δοι εξῆγηνται αὐτοῦ τὸ σύγγραμμα· καὶ γὰρ Ἀντισθένης
καὶ Ἡρακλείδης δ Ποντικὸς [p. 88 Voss] Κλεάνθης τε καὶ Σφαῖρος
δ Στωικός, πρὸς δὲ Πανσανίας δικληθεὶς Ἡρακλείτιστής, Νικο-
μήδης τε καὶ Λιονύσιος· τῶν δὲ γραμματικῶν Λιόδοτος, δις οὐ
25 φησι περὶ φύσεως εἶναι τὸ σύγγραμμα, ἀλλὰ περὶ πολιτείας, τὸ
δὲ περὶ φύσεως ἐν παραδείγματος εἶδει κεῖσθαι. Ιερώνυμος δέ 16
φησι [fr. 23 Hiller] καὶ Σκυθῶν τὸν τῶν Ιάμβων ποιητὴν [vgl. C 3]
ἐπιβάλεσθαι τὸν ἐκείνον λόγον διὰ μέτρου ἐκβάλλειν. πολλὰ τ'
εἰς αὐτὸν ἐπιγράμματα φέρεται, ἀτὰρ δὴ καὶ τόδε·

30 'Ἡράκλειτος ἐγώ· τι μ' ἀνω κάτω ἔλκετ' ἄμονσοι;
οὐδὲ ὑμῖν ἐπόνοντ, τοῖς δ' ἐμ' ἐπισταμένοις.
εἰς ἐμοὶ ἀνθρώπος τρισμύριοι, οἱ δ' ἀνάριθμοι
οὐδεῖς. ταῦτ' αὐδῶ καὶ παρὰ Φερσεφόνη·

καὶ ἄλλο τοισύνδε·

35 μὴ ταχὺς 'Ἡράκλειτον ἐπ' ὀμφαλὸν εἴλεε βίβλον
τούφεστον· μάλα τοι δύσβατος ἀτραπιτός.
δρφῆ καὶ σκότος ἐστὶν ἀλάμπετον· ἢν δέ σε μύστης
εἰσαγάγῃ, φανεροῦ λαμπρότερος ἡελίον.
γεγόνασι δ' 'Ἡράκλειτοι πέντε· πρῶτος αὐτὸς οὗτος· δεύτερος 17

40 ποιητὴς λυρικός, οὗ ἐστι τῶν δώδεκα θεῶν ἐγκώμιον· τρίτος ἐλε-

γείας ποιητής Ἀλικαρνασσεύς, εἰς δν Καλλίμαχος πεποίηκεν οὐτως.
‘εἶπέ τις — βαλεῖ’ [epigr. 2 Wil.]. τέταρτος Λέσβιος ίστοραν γεγραφώς Μακεδονικήν· πέμπτος σπουδογέλοιος ἀπὸ κιθαρωιδίας μεταβεβηκώς εἰς τὸ εἶδος.

2. STRABO XIV 632. 633 [vgl. Diog. § 6] ἀρέσαι δέ φησιν “Ἀνδροκλον τῆς τῶν Ἰώνων ἀποικίας ὑστερον τῆς Αἰολικῆς, οὐδὲν γνῆσιν Κόδρον τοῦ Ἀθηνῶν βασιλέως, γενέσθαι δὲ τοῦτον Ἐφέσου κτίστην. διόπερ τὸ βασιλεῖον τῶν Ἰώνων ἔκει συστῆναι φασι καὶ ἐτι νῦν οἱ ἐκ τοῦ γένους ὄνομάζονται βασιλεῖς ἔχοντές τινας τιμάς, προεδρούντες ἐν ἀγῶσι καὶ πορφύρας ἐπίσημον τοῦ βασιλικοῦ γένους, σκήπτραν ἀντὶ σκήπτρον, καὶ τὰ ἱερὰ τῆς Ἐλευνίας Δῆμπτος.”

3. CLEM. Strom. I 65 p. 354 P. ‘Η. γάρ δὲ Βλάσπωνος Μελαγκόμαν τὸν τύραννον ἐπεισεν ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν. οὗτος βασιλέας Δαρείον παρακαλοῦντα ἦκεν εἰς Πέρσας ὑπερεῖδεν.

SCHRIFT. Vgl. A 1, 5—7. 12. 15. 16.

4. ARIST. Rhet. Γ 5. 1407^b 11 ὅλως δὲ δεῖ εἰνανάγνωστον εἶναι τὸ γεγραμμένον καὶ εὑφραστον· ἔστιν δὲ τὸ αὐτό· ὅπερ οἱ πολλοὶ σύνθεσμοι οὐκ ἔχοντιν οὐδὲ ἀ μή δάιδιν διαστίξαι ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτον. τὰ γὰρ Ἡρακλείτον διαστίξαι ἔργον διὰ τὸ ἀδηλον εἶναι ποτέρωι πρόσκειται, τῷ δὲ ὑστερον ἢ τῷ πρότερον, οἷον ἐν τῷ ἀρχῆι αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησι γάρ ‘τοῦ λόγου τοῦδε ἐόντος ἀεὶ ἀξύνετοι ἀνθρωποι γίγνονται’. ἀδηλον γὰρ τὸ ἀεὶ πρὸς ποτέρῳ {δεῖ} διαστίξαι. DEMETR. 192 τὸ δὲ ἀσύνθετον καὶ διαλελυμένον δὲν ἀσαφὲς πᾶν· ἀδηλος γὰρ ἡ ἐκάστον κώλου ἀρχὴ διὰ τὴν λίσιν ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτον· καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ πλεῖστον ἡ λίσις. Diog. II 22 φασὶ δὲ Εἰρηπίδην αὐτῶι δόντα τὸ Ἡρακλείτον σύγγραμμα ἐρέσθαι ‘τι δοκεῖ; τὸ δὲ φάναι ‘ἄ μὲν συνῆκα, γενναῖα· οἴμαι δὲ καὶ ἀ μὴ συνῆκα· πλὴν Δηλίου γέ τινος δεῖται κολυμβητοῦ’.

LEHRE. Vgl. die Auszüge aus Theophrasts Φυσικῶν δόξαι A 1, 7 (mittelbar) und 8—11 (unmittelbar).

5. LUCIAN. vit. auct. 14 Σὺ δὲ τι κλάεις, ὁ βέλτιστε; πολὺ γάρ οἴμαι κάλλιόν σοι προσλαλεῖν. — Ἡράκλειτος· Ἡγέομαι γάρ, ὁ ξεῖνε, τὰ ἀνθρωπῆα πρήγματα δίξυρα καὶ δακρυνόδεα καὶ οὐδὲν αὐτῶν ὃ τι μὴ ἐπικήριον· τῶι δὴ οἰκτείρω τέ σφεας καὶ ὀδύρομαι· καὶ τὰ μὲν παρεόντα οὐ δοκέω μεγάλα, τὰ δὲν ὑστέρωι χρόνῳ εἰσόμενα πάμπαν ἀνηρά, λέγω δὴ τὰς ἐκπνοώσιας καὶ τὴν τοῦ δὲν συμφορήν· ταῦτα ὀδύρομαι καὶ διὰ ἐμπεδον οὐδὲν, ἀλλὰ καὶς ἐς κυκεώνα πάντα συνειλέονται καὶ ἐστὶ τωντὸ τέρψις ἀτερψίη, γνῶσις ἀγνωσίη, μέγιον μικρόν, ἄνω κάτω, περιχωρέοντα καὶ ὀμειβόμενα ἐν τῇ τοῦ αἰλανος παιδίῃ· — Τι γάρ δὲ αἰλὼν ἔστιν; — Ἡρ. Παῖς παῖζων, πεσσεύων, {συμφερόμενος} διαφερόμενος. — Τι δὲ οἱ ἀνθρωποι; — Ἡρ. Θεοὶ θνητοί. — Τι δὲ οἱ θεοί; — Ἡρ. Ἀνθρωποι διάνατοι. — Αἰνίγματα λέγεις, ὁ οὗτος, ἢ γοίφους συντίθης; ἀτεχνῶς γὰρ ὥσπερ δὲ λοξίας οὐδὲν ἀποσυφεῖς. — Ἡρ. Οὐδὲν γάρ μοι μέλει ὑμέων. — Τοιγαροῦν οὐδὲ ὠνήσεται σέ τις εὖ φρονῶν. — Ἡρ. Ἐγὼ δὲ κέλομαι πάσιν ἡβῆδον οἰμῶζειν, τοῖσιν ὠνεομένοισι καὶ τοῖσιν οὐκ ὠνεομένοισι. — τοντολ τὸ κακὸν οὐ πόρων μελαγχολίας ἔστιν.

6. SIMPL. phys. 23, 33 (aus Theophr. Φ. δ. fr. 1, D. 475) “Ιππασος δὲ δὲ Μεταποντῖνος καὶ Ἡ. δὲ Ἐφέσιος ἐν καὶ οὗτοι καὶ κινούμενον καὶ πεπερασμένον,

ἀλλὰ πῦρ ἐποίησαν τὴν ἀρχήν, καὶ ἐκ πυρὸς ποιοῦσι τὰ ὅντα πυκνώσει καὶ μανώσει καὶ διαλύνουσι πάλιν εἰς πῦρ, ὡς ταύτης μᾶς οὐδόντος φύσεως τῆς ὑποκειμένης· πυρὸς γάρ ἀμοιβὴν εἶναι φησιν Ἡ. πάντα. ποιεῖ δὲ καὶ τάξιν τινὰ καὶ χρόνον ὡρισμένον τῆς τοῦ κόσμου μεταβολῆς κατά τινα εἰμαρμένην ἀνάγκην. AETIUS I 3, 11 [D. 283] ‘Ἡ. καὶ Ἰππασος ὁ Μεταποντῖνος ἀρχὴν τῶν ἀπάντων τὸ πῦρ, ἐκ πυρὸς γάρ τὰ πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς πῦρ πάντα τελευτῶν λέγοντοι. τούτον δὲ κατασθεννυμένον κοσμοποιεῖσθαι τὰ πάντα· πρῶτον μὲν γάρ τὸ παχυμερότατον αὐτὸν εἰς αὐτὸν συστελλόμενον γῆ γίγνεται, ἐπειτα ἀναχαλωμένην τὴν γῆν ὑπὸ τοῦ πυρὸς φύσει ὕδωρ ἀποτελεῖσθαι, ἀναθυμάμενον δὲ ἀέρα γίγνεσθαι. πάλιν δὲ τὸν κόσμον καὶ τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀναλούσθαι ἐν τῇ ἐκπυρώσει. GAL. de el. sec. Hipp. I 443 K. οἱ τε τὸ πῦρ [nämlich στοιχείον εἰπόντες] ὠσαύτως ἐκ τοῦ συνιόν μὲν καὶ πυκνούμενον ἀέρα γίνεσθαι, παθόν δ’ ἔστι μᾶλλον τοῦτο καὶ σφοδρότερον πιληθὲν ὕδωρ, ἐπὶ πλείστου δὲ πυκνωθὲν γῆν ἀποτελεῖσθαι, συλλογίζονται καὶ οὗτοι τοῦτ’ εἶναι τὸ στοιχεῖον.

7. PLATO Cratyl. p. 402 A. λέγει πον ‘Ἡράκλειτος ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει καὶ ποταμοῦ δοῦλοι ἀπεικάζων τὰ ὅντα λέγει ὡς διს ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἄν εὑρισκεῖν [vgl. fr. 12]. AET. I 23, 7 [D. 320] ‘Ἡ. ἡρεμίαν μὲν καὶ στάσιν ἐκ τῶν ὅλων ἀνήσκει· ἔστι γάρ τούτο τῶν νεκρῶν· κινησιν δὲ τοῖς πάσιν ἀπεδίδον, ἀδίον μὲν τοῖς ἀδίοις, φθαρτὴν δὲ τοῖς φθαρτοῖς.

8. AET. I 7, 22 [D. 303] ‘Ἡ. τὸ περιοδικὸν πῦρ ἀδίον [nämlich εἶναι θεόν], εἰμαρμένην δὲ λόγον ἐκ τῆς ἐναντιοδρομίας δημιουργὸν τῶν ὅντων. — I 27, 1 [D. 322] nach Theophrast: ‘Ἡ. πάντα καθ’ εἰμαρμένην, τὴν δὲ αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ ἀνάγκην. 28, 1 [D. 323] nach Poseidonios: ‘Ἡ. οὐσίαν εἰμαρμένης ἀπεφανεῖτο λόγον τὸν διὰ οὐσίας τοῦ παντὸς διήκοντα. αὐτῇ δ’ ἔστι τὸ αἰθέριον σῶμα, σπέρμα τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως καὶ περιόδον μέτρον τεταγμένης.

9. ARIST. de part. anim. A 5. 645^a 17 καθάπερ ‘Ἡ. λέγεται πρὸς τοὺς ξένους εἰπεῖν τοὺς βούλομένους ἐντυχεῖν αὐτῷ, οἱ ἐπειδὴ προσιόντες εἰδον αὐτὸν θερόμενον πρὸς τῷ ἴππῳ ἔστησαν (ἐκέλευε γάρ αὐτὸν εἰσιέναι θαρροῦντας· εἶναι γάρ καὶ ἐνταῦθα θεόν), οὕτω καὶ πρὸς τὴν ἔστησιν περὶ ἐκάστον τῶν ζώων προσιέναι δεῖ μὴ δισωπούμενον ὡς ἐν ἀπασιν ὅντος τινὸς φυσικοῦ καὶ καλοῦ.

10. AET. II 1. 2 [D. 327] ‘Ἡ. . . . ἔνα τὸν κόσμον. 4, 3 [D. 331] ‘Ἡ. οὐ κατὰ χρόνον εἶναι γενητὸν τὸν κόσμον, ἀλλὰ κατ’ ἐπίνοιαν. 11, 4 [D. 340] Παραμενίδης ‘Ἡ. . . . πύριον εἶναι τὸν οὐρανόν.

11. — II 18, 8 [D. 342] Παραμενίδης καὶ ‘Ἡ. πιλήματα πρὸς τὰ ἀστρα. 17, 4 [D. 346] ‘Ἡ. . . . τρέφεσθαι τοὺς ἀστέρας ἐκ τῆς ἀπὸ γῆς ἀναθυμασίσεως.

12. — II 20, 16 [D. 351] ‘Ἡ. . . . ἀγαμμα τοερὸν τὸ ἐκ θαλάττης εἶναι τὸν ἥλιον. — 22, 2 [D. 352] σκαφοειδῆ, ὑπόκυρτον. — 24, 3 [D. 354] (γίγνεσθαι τὴν ἔκλειψιν) κατὰ τὴν τὸν σκαφοειδῶν στροφήν, ὥστε τὸ μὲν κοῖλον ἄνω γίγνεσθαι, τὸ δὲ κυρτὸν κάτω πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψin. — 27, 2 [D. 358] ‘Ἡ. σκαφοειδῆ (τὴν σελήνην). — 28, 6 [D. 359] ‘Ἡ. ταῦτὸν πεπονθέναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην. σκαφοειδεῖς γάρ δύτας τοῖς σχήμασι τοὺς ἀστέρας, δεχομένους τὰς ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμασίσεως ἀνγάκες, φωτίζεσθαι πρὸς τὴν φαντασίαν, λαμπρότερον μὲν τὸν ἥλιον (ἐν καθαρωτέρω γάρ ἀέρι φέρεσθαι), τὴν δὲ σελήνην ἐν θολωτέρωι· διὰ τοῦτο καὶ ἀμαρτοτέρων φαίνεσθαι. — 29, 3 ‘Ἡ. . . (ἔκλειπειν τὴν σελήνην) κατὰ τὴν τὸν σκαφοειδῶν στροφήν.

13. — II 32, 3 [D. 364] Ἡ. ἐκ μυρίων ὀκτακοσίων ἐνιαυτῶν ἡλιακῶν (τὸν μέγαν ἐνιαυτὸν εἶναι). Vgl. Censorin 18, 11 über das Weltjahr (θεοῦ ἐνιαυτός, wohl aus Heraklit).

14. — III 3, 9 [D. 369] Ἡ. βροτὴν μὲν κατὰ συστροφὰς ἀνέμων καὶ νεφῶν καὶ ἐμπτώσεις πνευμάτων εἰς τὰ νέφη, ἀστραπὰς δὲ κατὰ τὰς τῶν θυμωμένων ἐξάψεις, πορστῆρας δὲ κατὰ νεφῶν ἐμπρήσεις καὶ σφέσεις.

15. Arist. de anima A 2. 405^a 25 καὶ Ἡ. δὲ τὴν ἀρχὴν εἶνατε φησι ψυχὴν (wie Diogenes), εἴτε τὴν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἣς τὰλλα συνίστησιν. MACROB. S. Scip. 14, 19 (animam) *H. physicus scintillam stellaris essentiae.* AET. IV 3, 12 [D. 389] Ἡ. τὴν μὲν τοῦ κόσμου ψυχὴν ἀναθυμίασιν ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ὑγρῶν, τὴν δὲ ἐν τοῖς ζωισις ἀπὸ τῆς ἐκτός καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀναθυμιάσεως, δύο γενῆ. 7, 2 [D. 392a 14.^b not.] Ἡ. ἐξιοῦσαν (nämlich τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος) γὰρ εἰς τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν ἀναχωρεῖν πρὸς τὸ δύο γενές.

16. SEXT. adv. math. VII 126 ὁ δὲ Ἡράκλειτος, ἐπεὶ πάλιν ἐδόκει δοὺς 126 ὠργανωσθαι ὁ ἀνθρωπὸς πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν, αἰσθῆσει τε καὶ λόγῳ, τούτων τὴν μὲν αἰσθησιν παραπλησίως τοῖς προειρημένοις φυσικοῖς ἀπίστοντον εἶναι νενόμικεν, τὸν δὲ λόγον ὑποτίθεται κριτήριον. ἀλλὰ τὴν μὲν αἰσθησιν ἐλέγχει λέγων κατὰ λέξιν ‘κακοὶ — ἔχοντων’ [fr. 107], ὅπερ ἵσον ἦν τῷ ‘βαρβάρῳ ἐστὶ ψυχῶν ταῖς ἀλόγοις αἰσθῆσει πιστεύειν’. τὸν δὲ λόγον 127 κριτὴν τῆς ἀληθείας ἀποφαίνεται οὐ τὸν ὄποιον δήποτε, ἀλλὰ τὸν κοινὸν καὶ θεῖον. τις δ' ἐστὶν οὗτος συντόμως ὑποδεικτέον. ἀρέσκει γὰρ τῷ φυσικῷ τὸ περιέχον ἡμᾶς λογικόν τε ὃν καὶ φρενῆρες. ἐμφαίνει δὲ τὸ τοιοῦτο πολὺ 128 πρόσθεν ‘Ομηρος [σ. 169] εἰπών’

τοῖς γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων

οίον ἐπ’ ἥμαρτος ἀγηματίας πατὴρ ἀρδόων τε θεῶν τε.

καὶ Ἀρχίλοχος [fr. 70] δέ φησι τοὺς ἀνθρώπους τοιαῦτα φρονεῖν ‘ὅποιην Ζεὺς ἐφ’ ἡμέρην ἀγεῖ. εἰρηνται δὲ καὶ τῷ Εὐρηπίδῃ [Τροαδ. 885] τὸ αὐτό·

ὅστις ποτ’ εἴ σὺ δυστόπαστος εἰσιδεῖν

Ζεύς, εἴτ’ ἀνάγκη φύσεος εἴτε νοῦς βροτῶν

ἐπενξάμην σε.

τοῦτον δὴ τὸν θεῖον λόγον καθ’ Ἡράκλειτον δι’ ἀναπνοῆς σπάσαντες 129 νοεροὶ γινόμεθα, καὶ ἐν μὲν ὑπνοῖς ληθαῖοι, κατὰ δὲ ἔγεοσιν πάλιν ἔμφρονες· εἰς γὰρ τοῖς ὑπνοῖς μισάντων τῶν αἰσθητικῶν πόρων χωρίζεται τῆς πρὸς τὸ περιέχον συμφίνας ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς μόνης τῆς κατὰ ἀναπνοὴν προσφύσεως σωζομένης οἵονει τυνὸς ὅλης, χωρισθεὶς τε ἀποβάλλεις ἢν πρότερον εἴχε μητ- μονικὴν δύναμιν. ἐν δὲ ἔγοργοφόσι πάλιν διὰ τῶν αἰσθητικῶν πόρων ὥσπερ 130 διὰ τινῶν θυρίδων προκύπτας καὶ τῷ περιέχοντι συμβαλλὼν λογικὴν ἐνδέεται δύναμιν. ὅνπερ οὖν τόπον οἱ ἀνθρώπακες πλησιάσαντες τῷ πνῷ κατ’ ἀλλοιω- σιν διάπνυοι γίνονται, χωρισθέντες δὲ σφέννυνται, οὕτω καὶ ἡ ἐπιξενωθεῖσα τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος μοῖρα κατὰ μὲν τὸν χωρισμὸν σχεδὸν ἀλογος γίνεται, κατὰ δὲ τὴν διὰ τῶν πλείστων πόρων σύμφυσιν δύοιοι ει- δῆς τῷ ὅλῳ καθίσταται. τοῦτον δὴ τὸν κοινὸν λόγον καὶ θεῖον καὶ οὐ 131 κατὰ μετοχὴν γινόμεθα λογικοί, κριτήριον ἀληθείας φησὶν δὲ Ἡ. δῆθεν τὸ μὲν κοινῆι πᾶσι φαινόμενον, τοῦτ’ εἶναι πιστόν (τῷ κοινῷ γὰρ καὶ θεῖῳ λόγῳ λαμβάνεται), τὸ δέ τινι μόνῳ προσπίπτον ἀπίστον ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐναντίαν αἰτίαν. ἐναρχόμενος οὖν τῶν Περὶ φύσεως ὁ προειρημένος ἀνὴρ καὶ τρόπον 132 τινὰ δεικνὺς τὸ περιέχον φησί· λόγον — ἐπιλανθάνονταί [fr. 1]. διὰ 133 τούτων γὰρ φητῶς παραστήσας ὅτι κατὰ μετοχὴν τοῦ θείου λόγου πάντα

πράττομέν τε καὶ νοοῦμεν ὀλίγα προσδιελθών ἐπιφέρει ‘διὸ — φρόνησιν’ [fr. 2]. ἡ δὲ ἔστιν οὐκ ἄλλο τι ἀλλ’ ἐξίγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως. διὸ καθ’ ὅ τι ἀν τοῦ τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν, ἢ δὲ ἀν ἴδιασσωμεν, ψευδόμεθα. τὸν γὰρ ὁγτότατα καὶ ἐν τούτοις τὸν κοινὸν 134 λόγον κριτήριον ἀποφαλνεται, καὶ τὰ μὲν κοινῆι φησι φαινόμενα πιστὰ ὡς ἀν τῶι κοινῷ κρινόμενα λόγῳ, τὰ δὲ κατ’ ἴδιαν ἐκάστωι ψευδῆ. VIII. 286 καὶ μὴν δητῶς ὁ Ἡ. φησι τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἀνθρώπον, μόνον δὲ ἐπάρχειν φρενῆρες τὸ περιέχον [s. VII 127]. Danach APOL. Tyan. ep. 18 Ἡ. ὁ φυσικὸς ἄλογον εἶναι κατὰ φύσιν ἔφησε τὸν ἀνθρώπον [fr. 133 Byw.]. Zu VII 130 vgl. CHALCID. c. 237 p. 272 Wrobel. *at vero H. intimum motum, qui est intentio animi sive animadversio, porrigi dicit per oculorum meatus atque ita tangere tractareque visenda.*

17. [fr. 15 Byw.] POLYB. XII 27 διεῖν γὰρ ὄντων κατὰ φύσιν ὠσανει τινων δογάνων ἡμῖν οἰς πάντα πυνθανόμεθα καὶ πολυπραγμονοῦμεν, ἀκοῆς καὶ δράσεως, ἀληθινωτέρας δὲ οὐσης οὐ μικρῶι τῆς ὀράσεως κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· ὀρθαλμοὶ γὰρ τῶν ὀτῶν ἀκριβέστεροι μάρτυρες εἰτο.

18. AET. V 23 Ἡ. καὶ οἱ Στωικοὶ ἀρχεσθαι τὸν ἀνθρώπους τῆς τελειότητος περὶ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα, περὶ ἣν δὲ σπερματικὸς κινεῖται ὁρός.

19. [fr. 87—89 Byw.] PLUT. def. orac. 11. 415 D οἱ μὲν ‘ἡβωντων’ ἀναγιγνώσκοντες (in fr. Hesiod. 183, 2) ἐτη τριάκοντα ποιοῦσι τὴν γενεὰν καθ’ Ἡράκλειτον, ἐν ᾧ χρόνῳ γεννῶντα παρέχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένον ὁ γεννήσας. Philo fr. Harris (Cambr. 1886) p. 20 δινατὸν ἐν τριακοστῷ ἔτει αὐτὸν ἀνθρώπον πάππον γενέσθαι, ἡβᾶν μὲν περὶ τὴν τεσσερεσκαιδεκατητῇ ἡλικίᾳν, ἐν ᾧ σπείρει, τὸ δὲ σπαρὲν ἑνιάτον γενόμενον πάλιν πεντεκαιδεκάτῳ ἔτει τὸ ὅμοιον ἑαντῶι γεννᾶν. Vgl. CENSORIN 17, 2 saeculum est spatium vitae humanae longissimum partu et morte definitum. quare qui annos tringinta saeculum putarunt multum videntur errasse. hoc enim tempus genean vocari Heraclitus autor est, quia orbis aetatis in eo sit spatio; orbem autem vocal aetatis, dum natura ab sementi humana ad sementim revertitur. Missverstanden bei Joh. LYDUS de mens. III 14 ὅθεν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ Ἡ. γενεὰν τὸν μῆνα καλεῖ.

20. CHALCID. c. 251 p. 284, 10 Wrob. (wahrsc. aus Poseidonios' Timaeus-comm.) *H. vero consentientibus Stoicis rationem nostram cum divina ratione conectit regente ac moderante mundana: propter inseparabilem comitatum, conscientiam decreti rationabilis factam quiescentibus animis ope sensuum futura denuntiare. ex quo fieri, ut adpareant imagines ignorantum locorum simulacraque hominum tam viventium quam mortuorum. idemque adserit divinationis usum et praemoneri meritos instrumentibus divinis potestatisibus.*

21. CLEM. Strom. II 130 p. 497 P. Ἀναξάγοραν μὲν γὰρ τὸν Κλαζομένιον τὴν θεωραν φάναι τοῦ βλού τέλος εἶναι καὶ τὴν ἀπὸ ταῦτης ἐλευθερίαν λέγουσιν, Ἡράκλειτόν τε τὸν Ἐφέσιον τὴν εναρέστησιν (vgl. fr. 2).

22. [43 B.] EUDEM. Eth. H 1. 123^a 25 καὶ Ἡ. ἐπιτιμᾶι τῷ ποιησαντὶ ὡς ἔρις ἔτε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο [Σ 107]. οὐ γὰρ ἀν εἶναι ἀρμονίαν μη ὄντος ὀξεός καὶ βαρόεος οὐδὲ τὰ ζῶα ἀνενθήλεος καὶ ἀρρενος ἐναντίων ὄντων. SIMPL. Cat. 88^b 30 Schol. Brand. fügt dem Homerverse zu οἰχήσεσθαι γὰρ φησι πάντα. NUMEN. fr. 16 Thedinga (bei Chalcid. c. 297) *Numenius laudat Heraclitum reprehendentem Homerum [v 46??] qui optaverit interitum ac vastitatem malis vitae, quod non intelligeret mundum sibi deleri placere, siquidem silva, quae malorum fons est, exterminaretur.*

23. [14 B.] POLYB. IV 20 οὐκ ἔτι πρέπον εἴη ποιηταῖς καὶ μνθογράφοις χρῆσθαι μάρτυσι περὶ τῶν ἀγνοούμενων, ὅπερ οἱ πρὸ ἡμῶν περὶ τῶν πλειστῶν, ἀπίστοντες ἀμφισβητουμένων παρεχόμενοι βεβαιωτὰς κατὰ τὸν Ἡράκλειτον.

B. FRAGMENTA.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ

- 1 [2 Byw.] Sext. VII 132 [s. A 16.] *〈τοῦ δὲ λόγου τοῦδε ἐόντος ἀεὶ〉 ἀξύνετοι γίγνονται ἀνθρώποι καὶ πρόσθεν ἡ ἀκοῦσαι καὶ ἀκούσαντες τὸ πρῶτον γινομένων γὰρ *〈πάντων〉* κατὰ τὸν λόγον τόνδε ἀπειροισιν ἑοίκαστι, πειρῶμενοι καὶ ἐπέων καὶ ἔργων τοιούτων, διοιῶν ἔγῳ διηγεῦμαι διαιρέων ἔκαστον κατὰ φύσιν καὶ φράζων δικαστήσει. τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει δικόσα ἔγερθέντες ποιοῦσιν, δικαστερούς δικόσα εὑδοντες ἐπιλανθάνονται.*
- 2 [92] — — 133 διὸ δεῖ ἐπεσθαι τῷ *〈ξυνῶι, τοντέστι τῷ〉* κοινῷ. ξυνδεῖς γὰρ δικούσες. τοῦ λόγου δὲ ἐόντος ξυνοῦ ζώουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν.
- 3 [0] Aet. II 21, 4 [Doxogr. 351, περὶ μεγέθους ἥλιου] εὖρος ποδὸς ἀνθρώπειον.
- 4 [J. of phil. IX 230] Albertus M. de veget. VI 401 p. 545 Meyer *Si felicitas esset in delectationibus corporis, boves felices diceremus, cum inveniant orobum ad comedendum.*

1. Für dies Wort aber, ob es gleich ewig ist, haben die Menschen kein Verständnis weder ehe sie es vernommen noch sobald sie es vernommen. Alles geschieht nach diesem Wort, und doch geberden sie sich wie die Unerfahrenen, so oft sie sich versuchen in solchen Worten und Werken, wie ich sie künde, ein jegliches nach seiner Natur auslegend und deutend, wie sich's damit verhält. Die anderen Menschen wissen freilich nicht, was sie im Wachen thun, wie sie ja auch vergessen, was sie im Schlafe thun.
2. Drum ist's Pflicht dem Gemeinsamen zu folgen. Aber obschon das Wort allen gemein ist, leben die meisten so, als ob sie eine eigene Einsicht hätten.
3. *Die Sonne hat* die Breite des menschlichen Fusses.
4. Bestände das Glück in körperlichen Lustgefühlen, so müsste man die Ochsen glücklich nennen, wenn sie Erbsen zu fressen finden.

- 4a [0] Anatolius [cod. Mon. gr. 384, f. 58v] κατὰ λόγον δὲ ὡρέων συμβάλλεται ἐβδομάς κατὰ σελήνην, διαιρεῖται δὲ κατὰ τὰς ἀρκτούς, ἀθανάτου Μνήμης σημεῖω[?].
- 5 [130. 126] Aristocritus Theosophia (Buresch *Klaros* 118) 68 καθαιρονται δ' ἄλλως αἴματι μιανόμενοι οἶον εἴ τις εἰς πηλὸν ἐμβάσ πηλῶι ἀπονίζοιτο. ματνεσθαι δ' ἀνδοκοίη, εἴ τις αὐτὸν ἀνθρώπων ἐπιφράσαιτο οὐτω ποιέοντα. καὶ τοῖς ἀγάλμασι δὲ τοντέοισιν εὔχονται δύοιον εἴ τις δόμοισι λεσχηνεύοιτο <οὕ τι γινώσκων θεοὺς οὐδὲ ἥρωας οἴτινές εἰσι>.
- 6 [32] Aristoteles Meteor. B 2. 355^a 13 δὲ ἥλιος οὐ μόνον, καθάπερ ὁ Ἡ. φησί, νέος ἐφ' ἡμέρῃ ἐστίν, ἀλλ' ἀεὶ νέος συνεχῶς.
- 7 [37] — de sensu 5.443^a 23 εἰ πάντα τὰ δύντα καπνὸς γένοιτο, δύνεις ἀν διαγνοῖεν.
- 8 [46] — Eth. Nic. Θ 2. 1155^b 4 Ἡ. τὸ ἀντίξονν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἀρμονίαν καὶ πάντα καὶ ἔριν γίνεσθαι [s. fr. 80].
- 9 [51] — — K. 5. 1176^a 7 δύοντος σύρματ' ἀν ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν.
- 10 [59] [Arist.] de mundo 5. 396^b 7 ἵσως δὲ τῶν ἐναρτίων ἡ φύσις γλίχεται καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖ τὸ σύμφωνον οὐκ ἐκ τῶν

-
- 4a. Nach dem Gesetze der Zeiten aber wird die Siebenzahl bei dem Monde zusammengerechnet, gesondert aber erscheint sie bei den Bären, den beiden Sternbildern des unvergänglichen Gedenkens[?].
5. Reinigung von Blutschuld suchen sie vergeblich, indem sie sich mit Blut besudeln, wie wenn einer der in Kot getreten, sich mit Kot abwaschen wollte. Für wahnsinnig würde ihn doch halten, wer etwa von den Leuten ihn bei solchem Treiben bemerkte. Und sie beten auch zu diesen Götterbildern, wie wenn einer mit Gebäuden Zwiesprache pflegen wollte. Sie kennen eben die Götter und Heroen nicht nach ihrem wahren Wesen.
6. *Die Sonne* ist neu an jedem Tag.
7. Würden alle Dinge zu Rauch, könnte man sie nur mit der Nase unterscheiden.
8. Das auseinander Strebende vereinigt sich *und aus den Gegensätzen entsteht die schönste Vereinigung und alles entsteht* durch den Streit.
9. Esel würden Häckerling dem Golde vorziehen.
10. *Auch die Natur strebt wohl nach dem Entgegengesetzten und bringt hieraus und nicht aus dem Gleichen den Einklang hervor, wie sie*

δμοίων, ὥσπερ ἀμέλει τὸ ἄρρεν συνήγαγε πρὸς τὸ Θῆλυν καὶ οὐχ ἔκάτερον πρὸς τὸ δμόφυλον καὶ τὴν πρώτην δμόνοιαν διὰ τῶν ἐναντίων συνῆψεν, οὐδὲ διὰ τῶν δμοίων. ἔοικε δὲ καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν μιμούμενη τοῦτο ποιεῖν· ζωγραφία μὲν γάρ λευκῶν τε καὶ μελάνων ὠχρῶν τε καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκεφασαμένη φύσεις τὰς εἰκόνας τοῖς προηγούμενοις ἀπετέλεσε συμφώνους, μοντικὴ δὲ δξεῖς ἄμα καὶ βαρεῖς μακρούς τε καὶ βραχεῖς φθόγγους μετίσασα ἐν διαφόροις φωναῖς μίαν ἀπετέλεσεν ἀρμονίαν, γραμματικὴ δὲ ἐκ φωνήντων καὶ ἀφώνων γραμμάτων κρᾶσιν ποιησαμένη τὴν δλην τέχνην ἀπ' αὐτῶν συνεστήσατο. ταῦτα δὲ τοῦτο ἦν καὶ τὸ παρὰ τῷ σκοτεινῷ λεγόμενον Ἡράκλειτοι· συνάψιες δλα καὶ οὐχ δλα, συμφερόμενον διαφερόμενον, συνάιδον διάιδον, καὶ ἐκ πάντων ἐν γαι ἐξ ἐνδές πάντα.

- 11 [55] — — 6 p. 401^a8 τῶν τε ζώιων τά τε ἄγρια καὶ ἥμερα τά τε ἐν ἀέρι καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν ὑδάτῃ βοσκόμενα γίνεται τε καὶ ἀκμάζει καὶ φθείρεται τοῖς τοῦ θεοῦ πειθόμενα θεσμοῖς· πᾶν γάρ ἐρπετὸν <θεοῦ> πληγῇ νέμεται, ὡς φησιν Ἡράκλειτος.
12. [41, 42] Arius Did. ap. Eus. P. E. XV 20 [Dox. 471, 1] Ζήνων τὴν ψυχὴν λέγει αἰσθητικὴν ἀναθυμίασιν, καθάπερ Ἡ.· βονλόμενος γάρ ἐμφανίσαι, δτι αἱ ψυχαὶ ἀναθυμίμεναι νοεραι ἀεὶ γίνονται, εἴκασεν αὐτὰς τοῖς ποταμοῖς λέγων οὕτως· ποτα-

z. B. das männliche mit dem weiblichen Geschlechte paarte und nicht etwa beide mit dem gleichen, und die erste Eintracht durch Vereinigung des Gegensätzlichen, nicht des Gleichartigen herstellte. Auch die Kunst bringt dies, offenbar durch Nachahmung der Natur, zu Stande. Die Malerei mischt auf dem Bilde die Bestandteile der weissen und schwarzen, der gelben und roten Farbe und bewirkt dadurch die Ähnlichkeit mit dem Originale; die Musik mischt hohe und tiefe, lange und kurze Töne in den verschiedenen Stimmen und bringt dadurch eine einheitliche Harmonie zu Stande; die Grammatik mischt tönende und tonlose Laute zusammen und stellt daraus die ganze Kunst zusammen. Das gleiche spricht sich auch in dem Worte des dunklen Herakleitos aus: Verbindungen sind: Ganzes und Nichtganzes, Eintracht und Zwietracht, Einklang und Missklang und aus allem eins und aus einem alles.

11. Denn alles, was da kreucht, wird mit Gottes Geissel zur Weide getrieben.

*μοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ἔτερα καὶ ἔτερα
σδατα ἐπιρρεῖ καὶ ψυχαὶ δὲ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν ἀναθν-
μιῶνται [vgl. 91].*

- 13 [54] Athen. V p. 178 F δεῖ γὰρ τὸν χαρίεντα μήτε φυτῶν μήτε
αὐχμεῖν μήτε βορβόρωι χαίρειν καθ' Ἡράκλειτον.
- 14 [124. 125] Clem. Protr. 22 p. 18. 19 Potter. τίσι δὴ μαντεύεται Ἡ.
δὲ Ἐφέσιος; νυκτιπόλοις, μάγοις, βάκχοις, λήναις,
μύσταις· τούτοις ἀπειλεῖ τὰ μετὰ θάνατον, τούτοις μαντεύε-
ται τὸ πῦρ. τὰ γὰρ νομιζόμενα κατ' ἀνθρώπους μν-
στήρια ἀνιερωστὶ μνεῖνται.
- 15 [127] — — 34 p. 30 εἰ μὴ γὰρ Διονύσῳ πομπὴν ἐποι-
οῦντο καὶ ὑμνεον δισμαὶ αἰδοιρισιν, ἀναιδέστατα
εἰργαστ' ἀν. ὀντὸς δὲ Ἀιδης καὶ Διόνυσος, δτεωι
μαίνονται καὶ ληναῖζον σιν.
- 16 [27] — Paedag. II 99 p. 229 λῆσται μὲν γὰρ ἵσως τὸ αἰσθητὸν
φῶς τις, τὸ δὲ νοητὸν ἀδύνατὸν ἔστιν, ἡ ὥσ φησιν Ἡ. τὸ
μὴ δῦνόν ποτε πῶς ἀν τις λάθοι;
- 17 [5] — Strom. II 8 p. 432 οὐ γὰρ φρονέονσι τοιαῦτα *{οἱ}*
πολλοὶ, δκοῖοις ἐγκυρεῦσιν, οὐδὲ μαθόντες γινώ-
σκονσιν, ἐωντοῖσι δὲ δοκέονσι [vgl. A 16 § 128].
- 18 [7] — — II 17 p. 437 ἐὰν μὴ ἔλπηται, ἀνέλπιστον οὐκ
ἐξενρήσει, ἀνεξερεύνητον ἐδν καὶ ἀπορον.

-
12. Wer in dieselben Fluten hinabsteigt, dem strömt stets anderes Wasser zu. Auch die Seelen dünsten aus dem Feuchten hervor.
13. Am Dreck sich ergetzen.
14. *Wem prophezeit Heraklit?* Den Nachschwärzern, Magiern, Bäckern, Mänaden und Eingeweihten. *Diesen droht er mit der Strafe nach dem Tode, diesen prophezeit er das Feuer.* Denn in unheiliger Weise findet die Einführung in die Weihen statt wie sie bei den Leuten im Schwange sind.
15. Denn wenn es nicht Dionysos wäre, dem sie die Procession veranstalten und das Phalloslied singen, so wär's ein ganz schändliches Thun. Ist doch Hades eins mit Dionysos, dem sie da toben und Fastnacht feiern!
16. Wie kann einer verborgen bleiben vor dem was nimmer untergeht!
17. Keineswegs denken sich die meisten solches, wie es ihnen gerade aufstösst, noch verstehen sie, was sie erfahren: aber sie bilden es sich ein.
18. Wenn er's nicht erhofft, wird er das Unverhoffte nicht finden. Denn unerforschlich ist's und unzugänglich.

- 19 [6] — — II 24 p. 442 ἀκοῦσαι οὐκ ἐπιστάμενοι οὐδὲ εἰπεῖν.
- 20 [86] — — III 14 p. 516 'Η. γοῦν κακίων φαίνεται τὴν γένεσιν, ἐπειδὰν φῆι· γενόμενοι ζώειν ἐθέλοντες μόρους τὸν ἔχειν, μᾶλλον δὲ ἀναπαύεσθαι, καὶ παῖδας καταλείποντες μόρους γενέσθαι.
- 21 [64] — — 21 p. 520 Θάνατός ἐστιν δύσσας ἐγερθέντες δρόμοιν, δύσσας δὲ εὑδοντες ὑπνος.
- 22 [8] — — IV 4 p. 565 χρυσὸν γὰρ οἱ διξήμενοι γῆν πολλὴν δρόσοντες καὶ ενῷσκοντες δλίγον.
- 23 [60] — — 10 p. 568 Λίκης ὄνομα οὐκ ἀν ἡιδεσαν, εἰ ταῦτα μὴ τίν.
- 24 [102] Clem. Str. IV 16 p. 571 ἀρηιφάτοντος θεοὶ τιμῶσι καὶ ἀνθρώποι.
- 25 [101] — — 50 p. 586 μόροι γὰρ μέζονες μέζονας μολοας λαγχάνοντες.
- 26 [77] — — 143 p. 628 ἀνθρώποις ἐν εὐφρόνῃ φάος ἀπτεται εαντῶι ἀποθανῶν, ἀποσβεσθεὶς [Ὄψεις], ζῶν δὲ ἀπτεται τεθνεῶτος εὑδῶν, ἀποσβεσθεὶς Ὄψεις, ἐγρηγορώς ἀπτεται εὑδοντος.
- 27 [122] — — 146 p. 630 [Protr. 2 p. 18] ἀνθρώπους μένει τελευτὴ σαντας ἀσσα οὐκ ἔλπονται οὐδὲ δοκέοντες.

19. Leute die weder zu hören noch zu reden verstehen.
20. Heraklit scheint die Geburt als ein Unglück zu betrachten, wenn er sagt: Wann sie geboren sind, schicken sie sich an zu leben und den Tod zu erleiden, oder vielmehr auszuruhen, und sie hinterlassen Kinder, dass auch sie den Tod erleiden.
21. Tod ist alles, was wir im Wachen sehen, und Schlaf, was im Schlummer.
22. Die Goldgräber schaufeln viel Erde und finden wenig.
23. Gäß' es jenes nicht, so kennten sie der Dike Namen nicht.
24. Im Kriege Gefallene ehren Götter und Menschen.
25. Grösserer Tod empfängt grössere Belohnung.
26. Der Mensch zündet sich in der Nacht ein Licht an, wann er gestorben, erloschen ist; im Leben berührt er den toten im Schlummer, wann sein Augenlicht erloschen; im Wachen berührt er den schlummernden.
27. Der Menschen wartet nach dem Tode, was sie nicht erwarten oder wähnen.

- 28 [118] — — V 9 p. 649 δοκέοντα γὰρ δ δοκιμώτατος γινώσκει, φυλάσσει· καὶ μέντοι καὶ Δίκη καταλήψεται ψευδῶν τέκτονας καὶ μάρτυρας.
- 29 [111^b] — — 60 p. 682 [nach fr. 104] αἰρεῦνται γὰρ ἐν ἀντίᾳ πάντων οἱ ἀριστοί, κλέος ἀέναον Θηγτῶν, οἱ δὲ πολλοὶ κεκδόηται δκωσπερ κτήνεα.
- 30 [20[— — 105 p. 711 κόσμον ⟨τόνδε⟩, τὸν αὐτὸν ἀπάντῶν, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ’ ἦν ἀεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ ἀετῶν, ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα.
- 31 [21] — — 101 p. 712 πνοδεῖροπαλ πρῶτον Θάλασσα, Θαλάσσης δὲ τὸ μὲν ἥμισυ γῆ, τὸ δὲ ἥμισυ πρηστήρ. δυνάμει γὰρ λέγει δτι τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος λόγον καὶ θεοῦ τὰ σύμπαντα δι' ἀρρόσι τρέπεται εἰς ὑγρὸν τὸ ὅς σπέρμα τῆς διακοσμήσεως, διαλεῖ Θάλασσαν, ἐκ δὲ τούτου αὖθις γίνεται γῆ καὶ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐμπεριεχόμενα. δπως δὲ πάλιν ἀναλαμβάνεται καὶ ἐκπυροῦται, σαφῶς διὰ τούτων δηλοῖ· [23] Θάλασσα διαχέεται καὶ μετρέεται εἰς τὸν αὐτὸν λόγον, διοῖς πρόσθεν ἦν ἡ γενέσθαι γῆ.

-
28. Denn was der Glaubwürdigste erkennt, festhält, ist nur Glaubenssache. Aber freilich die Lügenschmiede und ihre Eideshelfer wird doch auch Dike zu fassen wissen.
29. Eins giebt es, was die Bestem allem andern vorziehen: den Ruhm den ewigen den vergänglichen Dingen. Die Meisten freilich liegen da vollgefressen wie das liebe Vieh.
30. Diese Weltordnung, dieselbige für alle Wesen, hat kein Gott und kein Mensch geschaffen, sondern sie war immerdar und ist und wird sein ewig lebendiges Feuer; sein Erglimmen und sein Verlöschen sind ihre Maasse.
31. Feuers Wandlungen: erstens Meer, die Hälfte davon Erde, die andere Glutwind. *Das bedeutet, dass das Feuer durch das das Weltall regierende Wort oder Gott durch die Lust hindurch in Wasser verwandelt wird, den Keim der Weltbildung, den er Meer nennt. Daraus entsteht wiederum Erde, Himmel und das dazwischen Liegende. Wie dann die Welt wieder ins Ursein zurückkehrt und der Weltbrand entsteht, spricht er klar im Folgenden aus:* Es zerfliesst das Meer und erhält sein Maass nach demselben Wort, wie es galt, ehe denn es Erde ward.

- 32 [65] Clem. Str. V 116 p. 718 ἐν τὸ σοφὸν μοῦνον λέγεσθαι
οὐκ ἐθέλει καὶ ἐθέλει Ζηνὸς δνομα.
- 33 [110] — — — 116 p. 718 νόμος καὶ βουλῇ πειθεσθαι
ἐνδεῖ.
- 34 [3] — — — 116 p. 718 ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖσιν
ἔοικασι· φάτις αὐτοῖσιν μαρτυρεῖ παρεόντας
ἀπεῖνατ.
- 35 [49] — — — 141 p. 733 χρὴ γὰρ εὖ μάλα πολλῶν ἴστορας
φιλοσόφους ἀνδρας εἶναι καθ' Ἡράκλειτον.
- 36 [68] — — VI 16 p. 746 ψυχῆισιν θάνατος ὁ δωρ γενέσθαι,
ὑδατι δὲ θάνατος γῆν γενέσθαι, ἐκ γῆς δὲ ὑδωρ γί-
νεται, ἐξ ὑδατος δὲ ψυχή.
- 37 [53] Columella VIII 4 si modo credimus Ephesio Heracleo qui ait
sues caeno, cohortales aves pulvere vel cinere lavari.
- 38 [33] Diog. I 23 [Thales] δοκεῖ δὲ κατὰ τινας πρῶτος ἀστρο-
λογῆσαι . . . μαρτυρεῖ δ' αὐτὸν Ἡράκλειτος καὶ Αημό-
χοιτος.
- 39 [112] — I 88 ἐν Πρείηνη Βίας ἐγένετο δὲ Τευτάμεω, οὗ
πλέων λόγος ήταν ἀλλων.
- 40 [16] — IX 1 [s. S. 58 A 1, 4] πολυμαθίη νόον ⟨έχειν⟩ οὐ
διδάσκει· Ἡσιόδον γὰρ ἀν ἐδίδαξε καὶ Πνθαγόρην
αὐτὶς τε Ξενοφάνεα καὶ Εκαταῖον.

32. Eins, das allein Weise, will nicht und will doch auch wieder mit Zeus Namen benannt werden.
33. Gesetz heisst auch dem Willen eines einzigen folgen.
34. Sie verstehen es nicht, auch wenn sie es vernommen. So sind sie wie die Tauben. Das Sprichwort bezeugt's ihnen: 'Anwesend sind sie abwesend'.
35. Gar vieler Dinge kundig müssen weisheitsliebende Männer sein.
36. Für die Seelen ist es Tod zu Wasser zu werden, für das Wasser Tod zur Erde zu werden. Aus der Erde wird Wasser, aus Wasser Seele.
37. Säue baden sich in Kot, Geflügel in Staub oder Asche.
38. Thales war nach einigen der erste Astronom. Das bezeugt auch Heraklit und Demokrit.
39. In Priene lebte Bias des Teutameos Sohn, von dem mehr die Rede ist als von den andern.
40. Vielwisserei lehrt nicht Verstand haben. Sonst hätte Hesiod es gelernt und Pythagoras, ferner auch Xenophanes und Hekataios.

- 41 [19] — — [anschl. an 40] εἶναι γὰρ ἐν τὸ σοφόν, ἐπιστασθαι
γνώμην, διέη ἔκνεσθε πάντα διὰ πάντων.
- 42 [119] — — τὸν τε Ὄμηρον ἔφασκεν ἀξιον ἐκ τῶν ἀγώ-
νων ἐκβάλλεσθαι καὶ φατίζεσθαι καὶ Αρχίλοχον δμοῖως.
- 43 [103] — — 2 ὅβριν κρήνη σβεννύναι μᾶλλον ἢ πυρκαϊήν.
- 44 [100] — — μάχεσθαι κρήνη τὸν δῆμον ὑπὲρ τοῦ νόμου
δικωσπερ τείχεος.
- 45 [71] Diog. IX 7 ψυχῇ πειραταὶ ἡῶν οὐκ ἀν ἔξενροιο, πᾶ-
σαν ἐπιπορευόμενος δδόν· οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει.
- 46 [132] — — τὴν τε οἴησιν ἱερὰν νόσον ἔλεγε καὶ τὴν δρα-
σιν ψεύδεσθαι.
- 47 [48] — — 73 μὴ εἰκῇ περὶ τῶν μεγίστων συμβαλλώ-
μεθα.
- 48 [66] Etym. magn. 198, 27 τῶι οὖν τόξωι σνομα βιος, ἔρ-
γον δὲ θάνατος.
- 49 [113] Galen. de diff. puls. VIII 773 K. εἰς ἐμοὶ μύριοι, (ἢ ἀν
ἄριστος ἦτι).
- 50 [1] Hippol. refut. IX 9 Ἡ. μὲν οὖν (ἢ) φησιν εἶναι τὸ πᾶν
διαιρετὸν ἀδιαιρετον, γενητὸν ἀγένητον, θνητὸν ἀθάνατον,
λόγον αἰῶνα, πατέρα νίόν, θεὸν δίκαιον· οὐκ ἐμοῦ, ἀλλὰ
τοῦ λόγου ἀκούσαντας διολογεῖν σοφὸν ἐστιν ἐν
πάντα εἶναι.

-
41. Eins ist die Weisheit die Vernunft zu erkennen, als welche alles und jedes zu lenken weiss.
42. Homer verdiente aus den Preiswettkämpfen verwiesen und mit Ruten gestrichen zu werden und ebenso Archilochos.
43. Frevelmut soll man eher löschen als Feuersbrunst.
44. Das Volk soll kämpfen um sein Gesetz wie um seine Mauer.
45. Der Seele Grenzen kannst du nicht ausfinden und ob du jegliche Strasse abschritte; so tiefen Grund hat sie.
46. Eigendünkel nannte er eine fallende Sucht und trügerisch das Auge.
47. Wir wollen uns nicht vorschnell über die wichtigsten Dinge schlüssig machen.
48. Des Bogens Name ist nun Leben, sein Werk Tod.
49. Einer gilt mir zehntausend, falls es der Beste ist.
50. Wenn ihr nicht mich, sondern das Wort vernehmt, ist es weise zuzugestehen, daß alles eins ist.

- 51 [45] — — οὐ κύνησιν δκως διαφερόμενον ἔωνται δμολογέει· παλίν τροπος ἀρμονίη δκωσπερ τόξον καὶ λύρης. [folgt fr. 1.]
- 52 [79] — — αἰών παῖς ἐστι παῖςων, πεττεύων· παιδὸς ή βασιληίη.
- 53 [44] — — Πόλεμος πάντων μὲν πατήρ ἐστι, πάντων δὲ βασιλεύς, καὶ τοὺς μὲν θεοὺς ἔδειξε τοὺς δὲ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν δούλους ἐποίησε τοὺς δὲ ἐλευθέρους.
- 54 [47] — — ἀρμονίη ἀφανῆς φανερῆς κρείττων.
- 55 [13] — — δσων ὄψις ἀκοὴ μάθησις, ταῦτα ἔγὼ προτιμέω.
- 56 [47 Anm.] Hippol. IX 9 ἐξηπάτηνται οἱ ἀνθρώποι πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν φανερῶν παραπλήσιως Όμηροι, δις ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων σοφώτερος πάντων. ἐκεῖνον τε γὰρ παῖδες φθεῖρας κατακτείνοντες ἐξηπάτησαν εἰπόντες· δσα εἴδομεν καὶ ἐλάβομεν, ταῦτα ἀπολείπομεν, δσα δὲ οὔτε εἴδομεν οὔτ' ἐλάβομεν, ταῦτα φέρομεν.
- 57 [35] — IX 10 διδάσκαλος δὲ πλείστων Ἡσίοδος· τοῦτον ἐπιστανταὶ πλεῖστα εἰδέναι, δστις ἡμέρην καὶ εὐφρόνην οὐκ ἐγίνωσκεν· ἐστι γὰρ οὐ.

-
51. Sie verstehen nicht, wie das auseinander Strebende ineinander geht: gegenstrebige Vereinigung wie beim Bogen und der Leier.
52. Die Zeit ist ein Knabe, der spielt, hin und her die Brettsteine setzt: Knabenregiment!
53. Krieg ist aller Dinge Vater, aller Dinge König. Die einen macht er zu Göttern, die andern zu Menschen, die einen zu Sklaven, die andern zu Freien.
54. Verborgene Vereinigung besser als offene.
55. Alles, was man sehen, hören, lernen kann, das ziehe ich vor.
56. Die Menschen lassen sich über die Kenntnis der sichtbaren Dinge ähnlich zum besten halten wie Homer, der doch weiser war als die Hellenen allesamt. Ihn foppten nämlich Jungen, die der Läusejagd oblagen, indem sie ihm zuriefen: alles was wir gesehen und gegriffen, lassen wir da; was wir aber nicht gesehen und nicht gegriffen, das bringen wir mit.
57. Lehrer aber der meisten ist Hesiod. Sie sind überzeugt, er weiss am meisten, er der doch Tag und Nacht nicht kannte. Ist ja doch eins!

- 58 [57. 58] — — καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν. οἱ γοῦν ἡτροὶ τέμνοντες, καίοντες πάντη, βασανίζοντες κακῶς τὸν ἀρρωστούντας, ἐπαιτέονται μηδὲν ἀξιοι μισθὸν λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀρρωστούντων, ταῦτα ἐργαζόμενοι, τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς νόσους.
- 59 [50] — — γναφεῖαι δόδος εὐθεῖα καὶ σκολιὴ (ἢ τοῦ δργάνου τοῦ καλονμένου κοχλίου ἐν τῷ γναφεῖαι περιστροφῇ εὐθεῖα καὶ σκολιὴ· ἄνω γὰρ δμοῦ καὶ κύκλῳ περιέρχεται) μία ἐστὶν καὶ ἡ αὐτή.
- 60 [69] — — δόδος ἀνω κάτω μία καὶ ὀντή.
- 61 [52] — — θάλασσα ὑδωρ καθαρώτατον καὶ μιαρώτατον, ἵχθύσι μὲν πότιμον καὶ σωτήριον, ἀνθρώποις δὲ ἀποτον καὶ δλέθριον.
- 62 [67] — — ἀθάνατοι θνητοί, θνητοὶ ἀθάνατοι, ζῶντες τὸν ἐκείνων θάνατον, τὸν δὲ ἐκείνων βίον τεθνεῶτες.
- 63 [123] Hippol. IX 10 λέγει δὲ καὶ σαρκὸς ἀνάστασιν ταῦτης ⟨τῆς⟩ φανερᾶς, ἐν ᾧ γεγενήμεθα, καὶ τὸν θεὸν οἴδε ταῦτης τῆς ἀναστάσεως αἵτιον οὕτως λέγων· ἐνθα δ' ἐόντι ἐπανίστασθαι καὶ φύλακας γίνεσθαι ἐγερτὶ ζώντων καὶ νεκρῶν. λέγει δὲ καὶ τοῦ κόσμου κρίσιν καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ διὰ πνεός γίνεσθαι λέγων οὕτως· τὰ δὲ πάντα οἰακτίζει

-
58. Und Gut und Schlecht *ist eins*. Fordern doch die Ärzte, wenn sie *die Kranken* an allen Stellen schneiden, brennen *und schlimm quälen*, noch Lohn dazu, während sie doch nichts zu erhalten verdienten, da sie ja nur dasselbe bewirken, *d. h. durch ihre Gutheraten die Krankheiten nur aufheben*.
59. Des Krempels Weg, grad und krumm, ist ein und derselbe.
60. Der Weg auf und ab ist ein und derselbe.
61. Meerwasser ist das reinste und scheußlichste: für Fische trinkbar und lebenerhaltend, für Menschen untrinkbar und tödlich.
62. Unsterbliche sterblich, Sterbliche unsterblich: sie leben gegenseitig ihren Tod und sterben ihr Leben.
63. *Er spricht auch von einer Auferstehung des Fleisches, des irdischen, sichtbaren, in dem wir geboren sind, und weiss, dass Gott diese Auferstehung bewirkt. Sein Ausspruch lautet:* Vor ihm aber, der dort ist, erhöben sie sich und wach würden Wächter der Lebendigen und der Toten. *Er sagt aber auch, es finde ein Gericht der Welt und alles dessen, was drinnen ist, durch Feuer statt, in folgendem:*
64. Das Weltall aber steuert der Blitz *d. h. er lenkt es*. *Unter Blitz*

- κεραυνός [28], τουτέστι κατευθύνει, κεραυνὸν τὸ πῦρ λέγων τὸ αἰώνιον. λέγει δὲ καὶ φρόνιμον τοῦτο εἶναι τὸ πῦρ καὶ 65 τῆς διοικήσεως τῶν δλων αἴτιον· καλεῖ δὲ αὐτὸν χρησμοσύνην καὶ κόρον [24]. χρησμοσύνη δέ ἐστιν ἡ διακόσμησις κατ' 66 αὐτόν, ἡ δὲ ἐκπύρωσις κόρος. πάντα γάρ, φησί, τὸ πῦρ ἐπελθόν κρινεῖ καὶ καταλήψεται [26].
- 67 [36] — — ὁ θεός ήμέρη εὐφρόνη, χειμῶν θέρος, πόλεμος εἰρήνη, κόρος λιμός (τάνατος ἀπαντά· οὗτος δ νοῦς), ἄλλοι οὖται δὲ δκωσπερ (πῦρ), δπόταν συμμιγῆι θνάμασιν, δνομάζεται καθ' ἡδονὴν ἐκάστον.
- 68 [129] Iambl. de myst. I 11 καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως αὐτὰ ἀκεα Ἡ. προσεῖπεν ὡς ἔξακεσόμενα τὰ δεινὰ καὶ τὰς ψυχὰς ἔξαντεις ἀπεργαζόμενα τῶν ἐν τῇ γενέσει συμφορῶν.
- 69 [128] Iambl. de myst. V 15 θυσιῶν τοίνυν τιθημι διπτὰ εἴδη· τὰ μὲν τῶν ἀποκεναθαρμένων παντάπασιν ἀνθρώπων, οἷα ἐφ' ἑνὸς ἀν ποτε γένοιτο σπανίως, ὡς φησιν Ἡ., ἡ τινῶν δλήγων εναριθμήτων ἀνδρῶν· τὰ δ' ἐνυλα κτλ. [= 49?].
- 70 [79 Anm.] — de anima [Stob. ecl. II 1, 16] πόσωι δὴ οὖν βέλτιον Ἡ. παῖδων ἀθέρματα νενόμικεν εἶναι τὰ ἀνθρώπινα δοξάσματα.
- 71 [73 Anm.] Marc. Anton. IV 46 (nach 76) μεμνῆσθαι δὲ καὶ τοῦ ἐπιλανθανούμενον ἢ τὸ δόδος ἀγει.

-
- versteht er nämlich das ewige Feuer. Er sagt auch, dieses Feuer sei vernunftbegabt und Ursache der ganzen Weltregierung. Er nennt es aber Mangel und Überfluss. Mangel ist nach ihm die 65. Weltbildung, dagegen der Weltbrand Überfluss. Denn alles, sagt er, wird das Feuer, das heranrücken wird, richten und verdammen. 66. Gott ist Tag Nacht, Winter Sommer, Krieg Frieden, Überfluss und Hunger. Er wandelt sich aber wie das Feuer, das, wenn es mit Räucherwerk vermengt wird, nach eines jeglichen Wohlgefallen so oder so benannt wird.
67. Heilmittel nannte er die auf die Seele wirkenden Sühnmittel.
68. Bei den Opfern sind zwei Arten zu unterscheiden. Die einen werden dargebracht von innerlich vollständig gereinigten Menschen, wie das hier und da bei einem Einzelnen vorkommen mag, wie Heraklit sagt, oder bei einigen wenigen, leicht zu zählenden Männern. Die andern aber sind materiell u. s. w.
69. Kinderspiele nannte er die menschlichen Gedanken.
70. Man soll sich auch an den Mann erinnern, der vergisst, wohin der Weg führt.

- 72 [93] — — ὁι μάλιστα διηνεκῶς δμιλοῦσι λόγωι τῶι τά
δλα διοικοῦντι τούτωι διαφέρονται, καὶ οἵς καθ' ἡμέ-
ραν ἔγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξέρα φαίνεται.
- 73 [94] — — οὐ δεῖ ὀσπερ καθεύδοντας ποιεῖν καὶ λέγειν·
καὶ γὰρ καὶ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ λέγειν.
- 74 [97 Anm.] — — οὐ δεῖ *⟨ώς⟩* παῖδας τοκέων, ὃν τοῦτον ἔστι κατὰ
ψυλόν· καθότι παρειλήφαμεν.
- 75 [90] — VI 42 τοὺς καθεύδοντας οἶμαι δὲ Ή. ἐργάτας εἶναι
λέγει καὶ συνεργάτες τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων.
- 76 [25] Max. Tyr. XII 4 p. 489 [nach fr. 60. 62] ζῆτι πῦρ τὸν ἀέρος
θάνατον καὶ ἀὴρ ζῆτι τὸν πυρὸς θάνατον, ὑδωρ ζῆτι
τὸν γῆς θάνατον, γῆ τὸν υδατος.
- 77 [72] Numen. fr. 35 Thedinga bei Porphyr. antr. nymph. 10 δθεν
καὶ Ἡράκλειτον ψυχῆισι φάναι τέρψιν ἡ θάνατον ἡγρῆισι
γενέσθαι, τέρψιν δὲ εἶναι αὐταῖς τὴν εἰς γένεσιν πτῶσιν,
ἀλλαχοῦ δὲ φάναι ζῆτην ἡμᾶς τὸν ἐκείνων θάνατον καὶ ζῆτην
ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνατον [fr. 62].
- 78 [96] Orig. c. Cels. VI 12 p. 82, 23 [wie 79. 80 aus Celsus] ἡ θος
γὰρ ἀνθρώπειον μὲν οὐκ ἔχει γνώμας, θεῖον δὲ ἔχει.
- 79 [97] — — [nach 78] ἀνὴρ νῆπιος ἥκουσε πρός δαιμονος
δκωσπερ παῖς πρός ἀνδρός.

-
72. Mit dem Worte, mit dem sie doch am meisten beständig zu verkehren haben, *dem Lenker des Alls*, entzweien sie sich, und die Dinge auf die sie täglich stossen, scheinen ihnen fremd.
73. Man soll nicht handeln und reden wie Schlafende. *Denn auch im Schlaf glauben wir zu handeln und zu reden.*
74. *Man soll es ferner nicht thun als Kinder der Eltern, deren Art es einfach ist ‘wie wir es gelernt haben’.*
75. *Die Schlafenden nennt, glaub' ich, Heraklit Arbeiter und Mitwirker an den Weltereignissen.*
76. Feuer lebt der Luft Tod und Luft des Feuers Tod; Wasser lebt der Erde Tod und Erde den des Wassers.
77. Für die Seelen ist es Lust oder Tod nass zu werden. *Die Lust besteht aber in ihrem Eintritt in das Leben.* Anderswo aber sagt er: Wir leben jener, *der Seelen*, Tod und jene leben unsren Tod.
78. Denn des Menschen Sinn kennt keine Zwecke, wohl aber der göttliche.
79. Kind heisst der Mann der Gottheit wie der Knabe dem Manne.

- 80 [62] Orig. c. Cels. VI 42 p. 111, 11 εἰδέναι δὲ χρὴ τὸν πόλεμον ἐόντα ξύνον, καὶ δίκην ἔριν, καὶ γινόμενα πάντα κατ' ἔριν καὶ χρεώμενα [χρεῶν?].
- 81 [vgl. 138] Philodem. Rhet. I c. 57. 62 S. 351. 354 Sudh. [aus d. Stoiker Diogenes] ή δὲ τῶν φητόων εἰσαγωγή πάντα τὰ θεωρήματα πρὸς τοῦτ' ἔχει τείνοντα καὶ κατὰ τὸν Ἡράκλειτον κοπίδων ἐστὶν ἀρχηγός.
- 82 [99] Plato Hipp. m. 289 A πιθήκων δὲ κάλλιστος αἰσχρός ἀνθρώπων γένει συμβάλλειν.
- 83 [98] — — Β ἀνθρώπων δὲ σοφώτατος πρὸς θεὸν πίθηκος φανεῖται καὶ σοφλαί καὶ κάλλει καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν.
- 84 [83. 82] Plotin. Enn. IV 8, 1 μεταβάλλον ἀναπαύεται καὶ κάματός ἐστι τοῖς αὐτοῖς μοχθεῖν καὶ ἀρχεσθαί.
- 85 [105] Plut. Coriol. 22 Θυμῷ μάχεσθαι καλεπόν· δὲ τι γὰρ ἀν θέλητι, ψυχῆς ὠνεῖται.
- 86 [116] — — 38 ἀλλὰ τῶν μὲν θεῶν τὰ πολλά, καθ' Ἡράκλειτον, ἀπιστίῃ διαφυγάνει μὴ γιγνώσκεσθαι.
- 87 [117] — de aud. 7 p. 41 A βλάξ ἀνθρώπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοησθαι φιλεῖ.
- 88 [78] — cons. ad Apoll. 10 p. 106 E ταύτο τ' ἔνι ζῶν καὶ τεθνηκός καὶ τὸ ἐγρηγορός καὶ τὸ καθεῦδον καὶ νέον

80. Man soll aber wissen, dass der Krieg das gemeinsame ist und das Recht der Streit, und dass alles durch Streit und Notwendigkeit zum Leben kommt.
81. Die rednerische Unterweisung zielt mit all ihren Lehrsätzen auf diesen Punkt und nach Heraklit ist sie Führer zur Abschlachtung.
82. Der schönste Affe ist hässlich mit dem Menschengeschlechte verglichen.
83. Der weiseste Mensch wird gegen Gott gehalten wie ein Affe erscheinen in Weisheit, Schönheit und allem andern.
84. Sich wandelnd ruht er aus und Es ist ermattend, denselben Herren zu frohnen und dienen.
85. Mit dem Herzen zu kämpfen ist hart. Denn jeden seiner Wünsche erkauft man um seine Seele.
86. Die Kenntnis des Göttlichen entzieht sich grösstenteils dem Verständnis, weil man nicht daran glaubt.
87. Ein hohler Mensch pflegt bei jedem Wort starr dazustehn.
88. Es ist immer ein und dasselbe was in uns wohnt: Lebendes und Totes und das Wache und das Schlafende und Jung und Alt. Wenn

*καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκεῖνά ἐστι
κάκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα ταῦτα.*

- 89 [95] — de superst. 3 p. 166 δὲ Ἡ. φησὶ τοῖς ἐγρηγορόσιν
Ἐνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοινωμένων ἔκαστον
εἰς ὕδιον ἀποστρέφεσθαι.
90 [22] Plut. de E I 8 p. 388 E πυρός τε ἀνταμοιβὴ τὰ πάντα
καὶ πῦρ ἀπάντων δκωσπερ χρήματα καὶ χρη-
μάτων χρυσός.

- 91 [41 Anm.] — — 18 p. 392 B ποταμῷ γὰρ οὐκ ἐστιν ἐμβῆ-
ναι δις τῷ αὐτῷ καθ' Ἡράκλειτον οὐδὲ θνητῆς οὐσίας
δις ἄψασθαι κατὰ ἔξιν· ἀλλ' ὅξυτητι καὶ τάχει μεταβολῆς
σκιδνησι καὶ πάλιν συνάγει καὶ πρόσεισι καὶ
ἄπεισι [40].

- 92 [12] — — de Pyth. or. 6 p. 397 A Σιβυλλα δὲ μαινομένῳ
στόματι καθ' Ἡράκλειτον ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα
καὶ ἀμύριστα φθεγγομένη χιλίων ἑτῶν ἐξικρεῖται τῇ
φωνῇ διὰ τὸν θεόν.

- 93 [11] — — 18 p. 404 D δὲν αἱς οὖς τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν
Δελφοῖς οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει ἀλλὰ σημαίνει.

- 94 [29] — — de exil. 11 p. 604 A ἥλιος γὰρ οὐχ ὑπερβήσεται

es umschlägt, ist dieses jenes und jenes wiederum, wenn es umschlägt,
dieses.

89. Die Wachenden haben eine gemeinsame Welt, *doch jeder Schlummernde wendet sich nur an seine eigene.*
90. Umsatz findet wechselweise statt des Alls gegen das Feuer und des Feuers gegen das All, wie des Goldes gegen Waren und der Waren gegen Gold.
91. Man kann nicht zweimal in denselben Fluss steigen *nach Heraklit und nicht zweimal eine vergängliche Substanz in ihrer Individualität berühren, sondern durch das Ungeheure und die Schnelligkeit ihrer Umwandlung zerstreut und sammelt sie wiederum, und naht sie sich und entfernt sich.*
92. Die Sibylle, die mit rasendem Munde Ungelachtes und Ungehsminktes und Ungesalbtes redet, *reicht mit ihrer Stimme durch tausend Jahre.* Denn der Gott treibt sie.
93. Der Herr, der das Orakel in Delphi besitzt, sagt nichts und birgt nichts, sondern er deutet an.
94. Denn die Sonne wird ihre Maasse nicht überschreiten; an-

- 〈τὰ〉 μέτρα· εἰ δὲ μή, Ἐρινύες μιν Αἰγας ἐπίκονδοι
ἐξενρήσουσιν.*
- 95 [108] — Sympos. III pr. 1. p. 644 F ἀμαθίην γὰρ ἀμεινον
κρύπτειν, ἔργον δὲ ἐν ἀνέσει καὶ παρ' οἶνον.
- 96 [85] — — IV 4, 3. p. 669 A νέκυες γὰρ κοπρίων ἐκβλητό-
τεροι.
- 97 [115] — an seni resp. 7. p. 787 C κύρες γὰρ καὶ βαῦζον σιν
δν ἀν μὴ γινώσκωσι.
- 98 [38] — fac. lun. 28 p. 943 E αἱ ψῆχαι δσμῶν ταῖς καθ' ἀιδην.
- 99 [31] — aqu. et ign. comp. 7 p. 957 A (de fort. 3. p. 98 C) εἰ μὴ
ἡλιος ἦν, *〈Ἐνεκα τῶν ἀλλων ἀστρων〉 εὐφρόνη 〈ἀν〉 ἦν.*
- 100 [34] — Qu. Plat. 8, 4 p. 1007 D . . . περιόδους· ὅν δ ἡλιος
ἐπιστάηται καὶ σκοπὸς δοῖειν καὶ βραβεύειν καὶ ἀναδει-
κνύναι καὶ ἀναφαίνειν μεταβολὰς καὶ ὥρας αἱ πάντα φέ-
ρον σι καθ' Ἡράκλειτον κτλ.
- 101 [80] Plut. adv. Colot. 20. 1118 C ἐδιζησάμην ἐμεωντόν.
- 102 [61] Porphyr. zu Δ 4 [I 69, 6 Schr.] τῷ μὲν θεῶι καλὰ πάντα
καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ἀνθρωποι δὲ ἀ μὲν ἀδίκα
ὑπειλήφασιν ἀ δὲ δίκαια.
- 103 [70] — zu Ε 200 [I 190 Schr.] ξυνδρ γὰρ ἀρχὴ καὶ πέρας
ἐπὶ κύκλον περιφερείας.
- 104 [111*] Procl. in Alc. p. 525, 21 (1864) τις γὰρ αὐτῶν νόος ἦ
φρήν; δήμων ἀοιδοῖσι πειθονται καὶ διδασκάλωι

sonst werden sie die Erinyen, der Dike Scherben, ausfindig machen.

95. Denn seinen Unverstand bergen ist besser: *nur ist's schwer in der Ausgelassenheit und beim Wein.*
96. Denn Leichname sollte man eher wegwerfen als Mist.
97. Denn Hunde bellen sogar jeden an, den sie nicht kennen.
98. Die Seelen riechen im Hades.
99. Gäß' es keine Sonne, trotz der übrigen Gestirne wäre es Nacht.
100. *Die Sonne als Wächterin des Jahreslaufs bringt die Veränderungen zum Vorschein und* die Horen, die alles bringen.
101. Ich habe mich selbst erforscht.
102. Bei Gott ist alles schön und gut und gerecht; die Menschen aber halten einiges für gerecht, anderes für ungerecht.
103. Denn beim Kreisumfang ist Anfang und Ende gemeinsam.
104. Denn was ist ihr Sinn oder Verstand? Strassensängern glauben

*χρείωνται δικιλωτούς εἰδότες δτι οἱ πολλοὶ κακοὶ,
δλιγοι δὲ ἀγαθοί.*

- 105 [119 Anm.] Schol. AT zu Σ 251 ‘*H. ἐντεῦθεν ἀστρολόγον φησὶ τὸν Ὄμηρον καὶ ἐν οἷς φησὶ μοῖραν δ’ οὐ τινά φημι περιγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν’ κτλ.*
- 106 [120] Seneca ep. 12, 7 *unus dies par omni est.*
- 107 [4] Sext. VII 126 [s. Anh. B 16] *κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποις οὐρανῷ αἰλυμοὶ καὶ φτασία βαρβάρονς ψυχὰς ἔχόντων.*
- 108 [18] Stob. flor. I, 174 Hense. ‘*Ἡρακλεῖτον. δικόσων λόγους ἤκουσα, οὐδεὶς ἀφικνεῖται ἐς τοῦτο, φτερούσῃ γινώσκειν δτι σοφὸν ἐστι πάντων κεχωρισμένον.*
- 109 [108] — — 175 *κρύπτειν ἀμαθίην κρέσσον η ἐς τὸ μέσον φέρειν [= 95?]*
- 110 [104^a] — — 176 *ἀνθρώποις γίνεσθαι δικόσα θέλοντιν οὐκ ἀμεινον.*
- 111 [104^b] Stob. flor. I 177 H. *νοῦσος ὑγιείην ἐποιησεν ηδύ, κακὸν ἀγαθόν, λιμὸς κόρον, κάματος ἀνάπαυσιν.*
- 112 [107] — — 178 *τὸ φρονεῖν ἀρετὴ μεγίστη, καὶ σοφίη ἀληθέα λέγειν καὶ ποιεῖν κατὰ φύσιν ἐπαίτοντας.*

sie und zum Lehrer haben sie den Pöbel. Denn sie wissen nicht, dass die meisten schlecht und nur wenige gut sind.

105. Homer sei ein Astrologe gewesen, schliesst Heraklit aus dieser Stelle (*Ilias* 18, 251 ‘auch wurden in einer Nacht sie geboren’) und aus (6, 478) ‘Nie, so mein ich, entrann von den Sterblichen einer dem Schicksal’.
106. Ein Tag ist wie der andere.
107. Schlimme Zeugen sind Augen und Ohren den Menschen, wenn sie Barbareenseelen haben.
108. Keiner von allen, deren Worte ich vernommen, gelangt dazu zu erkennen, dass die Weisheit etwas von allem abgesondertes ist.
109. Seinen Unverstand zu bergen ist besser als ihn zur Schau zu stellen.
110. Es ist nicht gut, wenn den Menschen alle ihre Wünsche erfüllt werden.
111. Krankheit macht die Gesundheit angenehm, Übel das Gute, Hunger den Überfluss, Mühe die Ruhe.
112. Das Denken ist der grösste Vorzug, und die Weisheit besteht darin die Wahrheit zu sagen und nach der Natur zu handeln, auf sie hinhörend.

- 113 [91] — — 179 ξυνόν ἐστι πᾶσι το φρονέειν.
- 114 [91^b] — — 179 ξὺν νόσαι λέγοντας ἵσχυρὶζεσθαι χρή τῶι
ξυνῶι πάντων, δκωσπερ νόμωι πόλις, καὶ πολὺ[†]
ἵσχυροτέρως. τρέφονται γὰρ πάντες οἱ ἀνθρώπειοι
νόμοι οὐ πόλις ἐνδέ τοῦ Θείου· κρατεῖ γὰρ τοσοῦτον
δύσον ἐθέλει καὶ ἐξαρκεῖ πᾶσι καὶ περιγίνεται.
- 115 [0] — — 180a ψυχῆς ἐστι λόγος ἔαντὸν ἀνέξων.
- 116 [106] — — V 6 ἀνθρώποισι πᾶσι μέτεστι γινώσκειν
ἔωντονς καὶ φρονεῖν.
- 117 [73] — — 7 ἀνὴρ δύσταν μεθύσθη, ἄγεται ὑπὸ παιδὸς
ἀνήβον σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαΐων δκη βαίνει, ὅγεην
τὴν ψυχὴν ἔχων.
- 118 [74—76] — — 8 αὕη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη.
- 119 [121] — — 104, 23 Mein. ἥθος ἀνθρώπωι δαίμων.
- 120 [30] Strabo I 6 p. 3 ἡοῦς καὶ ἐσπέρας τέρματα ἡ ἀρκτος
καὶ ἀντίον τῆς ἀρκτον οὖρος αἰθρίον Λιός.
- 121 [114] Strabo XIV 25 p. 642 ἀξιον Ἐφεσίοις ἡ βηδὸν ἀπάγξα-
σθαι <πᾶσι καὶ τοῖς ἀνήβοις τὴν πόλιν καταλιπεῖν>
οἵτινες Ἐρμόδωρον ἀνδρα ἔων τῶν δηήστον ἐξέβαλον

-
113. Gemeinsam ist allen das Denken.
114. Wenn man mit Verstand reden will, muss man sich wappnen mit diesem allen Gemeinsamen wie eine Stadt mit dem Gesetz und noch stärker. Nähren sich doch alle menschlichen Gesetze aus dem einen göttlichen. Denn es gebietet soweit es nur will und genügt allem und siegt ob allem.
115. Der Seele ist das Wort eigen, das sich selbst mehrt.
116. Allen Menschen ist es gegeben sich selbst zu erkennen und klug zu sein.
117. Hat sich ein Mann betrunken, wird er von einem unerwachsenen Knaben geführt. Er taumelt und merkt nicht, wohin er geht; denn seine Seele ist feucht.
118. Trockene Seele die weiseste und beste.
119. Dem Menschen ist sein Sinn sein Gott.
120. Die Grenzen von Morgen und Abend sind der Bär und gegenüber vom Bären der Grenzstein [?] des strahlenden Zeus.
121. Recht thäten die Ephesier, wenn sie sich alle Mann für Mann aufhängten und den Unmündigen ihre Stadt hinterliessen, sie, die Hermodoros, ihren wackersten Mann, aus der Stadt gejagt haben

- φάντες· ἡμέων μηδὲ εἰς δνήιστος ἔστω, εἰ δὲ μή,
ἀλλη τε καὶ μετ' ἀλλων.
- 122 [9] Suid. s. ἀμφισβατεῖν οὐ. ἀγχιβατεῖν: ἀγχιβασίην Ἡράκλειος.
- 123 [10] Themist. or. 5 p. 69 φύσις δὲ καθ' Ἡράκλειον κρύπτε-
σθαι φιλεῖ.
- 124 [46 Anm.] Theophr. Metaphys. 15 p. 7^a 10 Usen. ἀλογον δὲ κάκεῖνο
δόξειν ἀν εἰ δ μὲν δῆλος οὐρανὸς καὶ ἔκαστα τῶν μερῶν
ἀπαντ' ἐν τάξει καὶ λόγῳ, καὶ μορφαῖς καὶ δυνάμεσιν καὶ
περιόδοις, ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς μηθὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς σπερ
σάρμα εἰκῇ κεχυμένον δικάλιστος, φησὶν Ἡράκλειος,
[ό] κόσμος.
- 125 [84] — de vert. 9 καὶ δικεὼν διέσταται μὴ κινούμενος.
- 126 [39] Tzetz. schol. ad exeg. II p. 126 Herm. τὰ ψυχρὰ θέρεται,
θερμὸν ψύχεται, γρόντην αναίνεται, καρφαλέον νο-
τίζεται.

FALSCHE UND GEFÄLSCHTE FRAGMENTE.

- 127 [0] Aristocritus Theos. 69 [nach 5] δι αὐτὸς πρόδες Ἀλγυπτίους
ἔφη· εἰ διεοῖ εἰσιν, ἵνα τι θρηνεῖτε αὐτούς; εἰ δὲ
θρηνεῖτε αὐτούς, μηκέτι τούτους ἥγεῖσθε θεούς.
- 128 [0] — 74 δι δι Ἡράκλειος δρῶν τοὺς Ἐλληνας γέρα τοῖς
δαίμοσιν ἀπονέμοντας εἶπεν· δαιμόνων ἀγάλμασιν εὔχον-
ται οὐκ ἀκούοντας, ὡς περ ἀκούοιεν, οὐκ ἀποδιδοῦ-
σιν, ὡς περ [οὐκ] ἀπαιτοῦσιν [vgl. Act. Apollonii S. 106 Klette
in Gebh.-Harn. T. u. U. XV 2].

mit den Worten: Von uns soll keiner der wackerste sein oder,
wenn schon, dann anderswo und bei andern.

122. Annäherung.
123. Die Natur liebt es sich zu verstecken.
124. Die schönste Weltordnung ist wie ein aufs geradewohl hingeschüt-
teter Kehrichthaufen.
125. Auch der Gerstentrunk zersetzt sich, wenn man ihn nicht umröhrt.
126. Das Kalte wird warm, Warmes kalt, Nasses trocken, Dürres feucht.

FALSCHE UND GEFÄLSCHTE FRAGMENTE.

127. Wenn es Götter giebt, weshalb beweint ihr sie? Wenn ihr sie
aber beweint, haltet sie doch nicht mehr für Götter!
128. Sie beten zu den Götterbildern, die nicht hören können, als ob sie
Gehör hätten, die nichts leisten können, als ob sie zu fordern hätten.

- 129 [17] Diog. VIII 6 *Πν θαγόρης Μνησάρχου ἵστορίην ἡ σκη-*
σεν ἀνθρώπων μάλιστα πάντων καὶ ἐκλεξάμενος
ταύτας τὰς συγγραφὰς ἐποιήσατο ἔωντοῦ σοφίην,
πολυμαθεῖην, κακοτεχνίην.
- 130 [0] Gnomol. Monac. lat. I 19 (Caecil. Balb. Wöfflin p. 18) *non con-*
venit ridiculum esse ita, ut ridiculus ipse videaris.
Heraclitus dixit.
- 131 [134] Gnomol. Paris. ed. Sternbach n. 209 δέ γε Ἡ. ἔλεγε τὴν
οὕτη στιν προκοπῆς ἐγκοπῆν.
- 132 [0] Gnomol. Vatic. 743 n. 312 Sternb. *τιμαὶ θεοὺς καὶ ἀν-*
θρώπους καταδον λοσντατι.
- 133 [0] — 313 ἀνθρώποι κακοὶ ἀληθινῶν ἀντιδικοι.
- 134 [135] — 314 τὴν παιδείαν ἐτερον ἥλιον εἶναι τοῖς
πεπαιδευμένοις.
- 135 [137] — 315 συντομωτάτην δόδον ἔλεγεν εἰς εὐδοξίαν
τὸ γενέσθαι ἀγαθόν.
- 136 [136] Maxim. Serm. 8 p. 557 ἡ εὔκαιρος χάρις λιμῶι καθ-
άπερ τροφὴ ἀρμόστρου σα τὴν τῆς ψυχῆς ἐνδειαν
ἰᾶται.
- 137 [36] Stob. ecl. I 5. 78, 11 (nach Aēt. I 27, 1 S. Anh. B 8) *γράφει*
γοῦν ἔστι γὰρ εἰμαρμένα πάντως . . .

129. Pythagoras, des Mnesarchos Sohn, hat von allen Menschen am meisten sich der Forschung beflissen, und nachdem er sich diese Schriften auserlesen, machte er daraus eigene Weisheit: Vielwisserei, Rabulisterei.
130. Man soll nicht so spasshaft sein, dass man selbst zum Spasse wird.
131. Selbstdünkel ist Fortschritts Hemmschuh.
132. Ehrenbezeugungen verknechten Götter und Menschen.
133. Böse Menschen sind die Widersacher der wahrhaftigen.
134. Bildung ist den Gebildeten eine zweite Sonne.
135. Der kürzeste Weg zum Ruhm ist gut zu werden.
136. Die rechtzeitig gewährte Gunst heilt der Seele Not wie passende Speise den Hunger.
137. Denn es giebt auf alle Fälle Schicksalsbestimmungen . . .

C. IMITATION.

1. *Pseudohippocrates de victu I* [s. Fredrich Hippokr. Unters. S. 112ff.]

χωρεῖ δὲ πάντα καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα ἄνω καὶ κάτω ἀμειβόμενα· 5
 ἡμέρη καὶ εὐφρόνη ἐπὶ τὸ μήκιστον καὶ ἐλάχιστον· ὡς σελήνη ἐπὶ τὸ μήκιστον
 καὶ ἐλάχιστον, πυρὸς ἔφοδος καὶ ὑδατος, (οὔτως) ὥλιος ἐπὶ τὸ μακρότατον
 καὶ βραχύτατον. πάντα ταῦτα καὶ οὐ τὰ αὐτά· φάσις Ζηνί, σκότος Ἀλδη,
 5 φάσις Ἀλδη, σκότος Ζηνί· φοιτᾶι κεῖναι ὅδε καὶ τάδε κεῖσε, πᾶσαν ώρην, πᾶ-
 σαν χώρην, διαπρησσόμενα κεῖναι τε τὰ τῶνδε τάδε τε αὖ τὰ κείνων. καὶ τὰ
 μὲν πρήσσοντιν, οὐκ οἰδασιν, ἀλλ’ ὅμως αὐτοῖσι πάντα γίνεται δι’ ἀνάγκην
 θεῖην καὶ ἀ βούλονται καὶ ἀ μὴ βούλονται. φοιτώντων τε ἐκείνων ὅδε τῶνδε
 10 τε κείσε συμμισγομένων πρὸς ἀλλήλα, τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἔκαστον ἐκ-
 πληροῦ καὶ ἐπὶ τὸ μέζον καὶ ἐπὶ τὸ μεῖον. φθόρῃ δὲ πᾶσιν ἀπ’ ἀλλήλων,
 τῷ μέζονι ἀπὸ τοῦ μείονος καὶ τῷ μείονι ἀπὸ τοῦ μέζονος, αὐξῆτε τε τῷ
 μέζονι ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος καὶ τῷ ἐλάσσονι ἀπὸ τοῦ μέζονος.
 τὰ δὲ ἀλλα πάντα, καὶ ψυχὴν ἀνθρώπου καὶ σῶμα δρμοῖς, ἡ ψυχὴ δια- 6
 15 κοσμεῖται. ἐσέρπει δὲ ἐς ἀνθρώπουν μέρεα μερέων, ὅλα ὅλων, ἔχοντα σύγκρη-
 σιν πυρὸς καὶ ὑδατος, τὰ μὲν ληφόμενα τὰ δὲ δώσοντα· καὶ τὰ μὲν λαμβά-
 νοντα πλεῖον ποιεῖ, τὰ δὲ διδόντα μεῖον. προτονούν ἀνθρώποι ξύλον· ὁ μὲν
 ἔλκει, ὁ δὲ ὠθεῖ, τὸ δ’ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι· μεῖον δὲ ποιοῦντες πλεῖον ποι-
 οῦσι. τοιοῦτον φύσις ἀνθρώπουν· τὸ μὲν ὠθεῖ, τὸ δὲ ἔλκει· τὸ μὲν δίδωσι, τὸ
 20 δὲ λαμβάνει· καὶ τοῦ μὲν δίδωσι, τοσούτῳ πλέον, τοῦ δὲ λαμβάνει, τοσούτῳ
 μεῖον. χώρην δὲ ἔκαστον φυλάσσει τὴν ἑωντοῦ, καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖον ἴοντα
 διακρίνεται ἐς τὴν ἐλάσσονα χώρην, τὰ δὲ ἐπὶ τὸ μέζον πορευόμενα συμμισγό-
 μενα ἐξαλλάσσει ἐς τὴν μέζω τάξιν. τὰ δὲ ἔξεινα (καὶ) μὴ ὁμότροπα ὠθεῖται
 ἐκ χώρης ἀλλοτροίης.
 25 ἔκάστη δὲ ψυχὴ μέζω καὶ ἐλάσσω ἔχοντα περιφοιτᾶι τὰ μόρια τὰ
 ἑωντῆς, (αὐτὴ δὲ) οὐτε προσθέσιος οὐτε ἀφαιρέσιος δεομένη τῶν μερέων,
 κατὰ δὲ αὐξησον τῶν ὑπαρχόντων καὶ μείωσιν δεομένη χώρης ἔκαστα δια-
 ποιοῦσεται, ἐς ἥπτην ἀν ἔλθῃ, καὶ δέχεται τὰ προσπίπτοντα.
 οὐ γάρ δύναται τὸ μὴ ὁμότροπον ἐν τοῖσιν ἀσυμφόροισι χωρίοισιν
 30 ἐμμένενον. πλανᾶται μὲν γάρ ἀγνώμονα, συγγνώμονα δὲ ἀλλήλοισι γινώσκει
 πρὸς ὃ προσίζει· προσίζει γάρ τὸ σύμφορον τῶι συμφόρωι, τὸ δὲ ἀσύμφορον
 πολεμεῖ καὶ μάχεται καὶ διαλλάσσει ἀπ’ ἀλλήλων. δὰ τοῦτο ἀνθρώπουν ψυχὴ
 ἐν ἀνθρώπῳ αὐξεῖται, ἐν ἀλλωι δὲ οὐδενὶ. καὶ τῶν ἀλλων ζώιων τῶν μεγάλων
 ὕστιτως ὅσα διαλλάσσει ἀπ’ ἀλλήλων, ὑπὸ βίης ἀποκρίνεται.
 35 περὶ μὲν οὖν τῶν ἀλλων ζώων ἕάσω, περὶ δὲ ἀνθρώπουν δηλώσω. 7
 ἐσέρπει γάρ ἐς ἀνθρώπουν ψυχὴ πυρὸς καὶ ὑδατος σύγκρησιν ἔχοντα, μοῖραι
 δὲ σῶματος ἀνθρώπουν. (ταῦτα δὲ καὶ θήλεις καὶ ὄφενα καὶ πολλὰ καὶ παν-
 τοῖς τρέφεται τε καὶ αὐξεῖται διατηρεῖ τῆμπερ ἀνθρώπος.) ἀνάγκη δὲ τὰ μέρεα
 ἔχειν πάντα τὰ ἐσιόντα· οὗτονς γάρ μὴ ἐνείη μοῖρα ἐξ ἀρχῆς, οὐκ ἀν
 40 θεῖη οὐτε πολλῆς τροφῆς ἐπιούσης οὐτε δίλγης· οὐ γάρ ἔχει τὸ προσανέσ-
 μενον. ἔχον δὲ πάντα αὐξεῖται ἐν χώρῃ τῇ ἑωντοῦ ἔκαστον, τροφῆς ἐπιούσης
 ἀπὸ ὑδατος ξηροῦ καὶ πυρὸς ὑγροῦ, καὶ τὰ μὲν ἔσω βιαζόμενα τὰ δὲ ἔξω.
 ὥσπερ οἱ τέκτονες τὸ ξύλον προτονούν· ὁ μὲν ἔλκει, ὁ δὲ ὠθεῖ τωντὸ ποιοῦντες.

* * * κάτω δὲ πιεζόντων ἄνω ἔρπει. οὐ γάρ ἂν παραδέχοιτο κάτω λέναι· ἦν δὲ βιάζηται, παντὸς ἀμαρτήσεται. τοιοῦτον τροφὴν ἀνθρώπουν· τὸ μὲν ἔλκει, τὸ δὲ ὡθεῖ· ἕσω δὲ βιαζομένον ἔξω ἔρπει. ἦν δὲ βιῆται παρὰ καιρόν, παντὸς ἀποτελεῖται

5 ένι δὲ λόγωι πάντα διεκοσμήσατο κατὰ τρόπον αὐτὸν ἑωντῶι τὰ ἐν τῷ σώματι τὸ πῦρ, ἀπομίμησιν τοῦ ὅλου, μικρὸς πρὸς μεγάλα καὶ μεγάλα πρὸς μικρά· κοιλίην μὲν τὴν μεγίστην ὑδατι ἔηρωι καὶ ὑγρῷ ταμεῖον δοῦναι πᾶσι καὶ λαβεῖν παρὰ πάντων, θαλάσσης δύναμιν, ζώιων συμφόρων τροφόν, ἀσυμφόρων δὲ φθόρον. περὶ δὲ ταῖτην ὑδατος ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ σύστασιν, διέξοδον πνεύματος ψυχροῦ καὶ θερμοῦ· ἀπομίμησιν γῆς τὸ ἐπεισόπτεοντα πάντα ἀλλοιούσης· καὶ τὰ μὲν ἀναλίσκον, τὰ δὲ αἴξον σκέπασιν ὑδατος λεπτοῦ καὶ πνρὸς ἐποιήσατο ἥροιν, ἀφανέος καὶ φανεροῦ, ἀπὸ τοῦ συνεστηκότος ἀπόκρισιν, ἐν ᾧ φερόμενα ἐσ τὸ φανερόν ἀφικνεῖται ἔκαστον μοίραι πεπρωμένην ἐν δὲ τούτῳ ἐποιήσατο τὸ πῦρ περιόδους τρισσάς, περαινούσας πρὸς ἀλλήλας καὶ ἕσω καὶ ἔξω· οἱ μὲν πρὸς τὰ κοῖλα τῶν ὑγρῶν, σελήνης δύναμιν, οἱ δὲ [πρὸς τὴν ἔξω περιφοράν] πρὸς τὸν περιέχοντα πάγον, ἀστρων δύναμιν, οἱ δὲ μέσοι καὶ ἔσω καὶ ἔξω περαινούσαι. τὸ θερμότατον καὶ ισχυρότατον πῦρ, διπερ πάντων κρατεῖ, διέπον ἔκαστα κατὰ φύσιν ἄκτον καὶ ὅψει καὶ φανόσει. ἐν δὲ τοῦτοι ψυχῇ, νόος, φρόνησις, αὐξησης, ὑπνος, ἔχερσις· τούτο πάντα διὰ 10 παντὸς κυβερνᾶ καὶ τάδε καὶ ἔκεινον οὐδέποτε ἀτρεμέζον.

οἱ δὲ ἀνθρώποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανέα σκέπτεοθαί οὐκ ἐπιστανται. 11 τέχνησι γάρ οὐδεόμενοι διμοίησιν ἀνθρωπίνη φύσει οὐ γινώσκονται. Θεῶν γάρ νόος ἐδίδαξε μιμεῖσθαι τὰ ἑωντῶν, γινώσκοντας ἢ ποιοῦσι καὶ οὐ γινώσκοντας ἢ μιμέονται· πάντα γάρ διμοια ἀνόμοια εόντα, καὶ σύμφορα πάντα διάφορα 15 ἐόντα, διαλεγόμενα οὐ διαλεγόμενα, γνώμην ἔχοντα ἀγνώμονα, ὑπεναντίος ὁ τρόπος ἔκαστων διμολογεόμενος· νόμος γάρ καὶ φύσις, οἷσι πάντα διαπορησόμεθα, οὐχ διμολογεῖται διμολογεόμενα. νόμον μὲν ἀνθρώποι θεοσαν αὐτὸν ἑωντοῖσιν, οὐ γινώσκοντες περὶ ὧν θεοσαν, φύσιν δὲ πάντων θεοὶ διεκόσμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀνθρώποι διέθεσαν, οὐδέποτε κατὰ τωντὸ ἔχει οὔτε ὄρθως οὔτε 20 μὴ ὄρθως· δοσα δὲ θεοὶ διέθεσαν, οὐδὲ ὄρθως ἔχει καὶ τὰ ὄρθα καὶ τὰ μὴ ὄρθα· τοσοῦτον διαφέρει.

ἔγω δὲ δηλώσω τέχνας φανερὰς ἀνθρώπουν παθήμασιν διμοίας ἑούσας 12 καὶ φανεροῖσι καὶ ἀφανέσι· μαντικὴ τοιόνδε· τοῖσι μὲν φανεροῖσι τὰ ἀφανέα γινώσκει καὶ τοῖσιν ἀφανέσι τὰ φανερά, καὶ τοῖσιν ἑούσι τὰ μέλλοντα καὶ 25 τοῖσιν ἀποθανοῦσι τὰ ζῶντα, καὶ τῷισι ἀσυνέτωι συνίασιν ὃ μὲν εἰδὼς οὐδὲ ὄρθως δὲ μὴ εἰδὼς ἀλλοτε ἀλλως.

φύσιν ἀνθρώπουν καὶ βίον ταῦτα μιμεῖται· ἀνὴρ γυναικὶ συγγενόμενος παιδίον ἐποίησε· τῷι φανερῷ τὸ ἀδηλον γινώσκει [ὅτι οὗτος ἔσται] γνώμη ἀνθρώπουν ἀφανῆς γινώσκοντα τὰ φανερά. ἐκ παιδὸς ἐς ἀνδρα μεθίσταται· 30 τῷι δόντι τὸ μέλλον γινώσκει. οὐχ διμοιον ἀποθανὼν ζώοντι· τῷι τεθνηκότι οἶδεν τὸ ζῶον. ἀσύνετον γαστήρ. ταύτῃ συνίεμεν ὅτι διψῆι ἡ πεινῆ. ταύτα μαντικῆς τέχνης καὶ φύσιος ἀνθρωπίνης παθήματα· τοῖσι μὲν γινώσκονταιν αὐτὸν διόρθως, τοῖσι δὲ μὴ γινώσκονταιν [οὐει] ἀλλοτε ἀλλως.

[σιδέρον δργανα] τέχνησι τὸν σιδηρὸν πνρὶ τήκονται, πνεύματι ἀναγκά- 13 40 45 ζοντες τὸ πῦρ· τὴν ὑπάρχονταν τροφὴν ἀφαιρέονται, ἀραιὸν δὲ ποιησαντες παλονται καὶ συνελαύνονται, ὑδατος δὲ ἀλλον τροφῆι ισχυρὸν γίνεται.

ταῦτά πάσχει ἀνθρωπος ὑπὸ παιδοτρίβουν. τὴν ὑπάρχουσαν τροφὴν πῦρ
ἀφαιρεῖται, ὑπὸ πνεύματος ἀναγκαζόμενον. ἀραιούμενος κόπτεται, τρίβεται,
καθαλοεται. ὑδάτων δὲ ἐπαγωγὴν ἀλλοθεν ἰσχυρὸς γίνεται.
 καὶ οἱ γναψεῖς τοῦτο διαπρόσσονται· λαττίζουσι, κόπτουσι, Ἐλκονοῦσι. 14
 5 λυμανόμενοι ἰσχυρότερα ποιοῦνται· κείοντες τὰ ὑπερέχοντα καὶ παραπέκοντες
καλλιο ποιοῦνται· ταῦτα πάσχει ἀνθρωπος.
 σκυτεῖς τὰ δλα κατὰ μέρεα διαιρέονται καὶ τὰ μέρεα δλα ποιέονται. 15
 τέμνοντες δὲ καὶ κεντέοντες τὰ σαθρὰ ὑγιέα ποιέουσι.
 καὶ ἀνθρωπος δὲ ταῦτα πάσχει. ἐκ τῶν δλων μέρεα διαιρεῖται καὶ ἐκ
 10 τῶν μερέων συντιθεμένων δλα γίνεται. κεντεόμενοι δὲ καὶ τεμνόμενοι τὰ
σαθρὰ ὑπὸ τῶν ἱητρῶν ὑγιάζονται. καὶ τόδε ἡητρικῆς· τὸ λυπέον ἀπαλλάσσειν
καὶ νφ' οὐ πονεῖ ἀφαιρέοντα ὑγιέα ποιεῖν.
 η φύσις ἀντομάτη ταῦτα ἐπισταται· καθήμενος πονεῖ ἀναστῆναι, κινεό-
μενος πονεῖ ἀναπινόσασθαι. καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔχει η φύσις ἡητρικῆς.
 15 τέκτονες πρίοντες δ μὲν ὥθει δὲ ἔλκει· τὸ αὐτὸ ποιοῦντες ἀμφοτέρως. 16
 [τρυπῶσιν δ μὲν ἔλκει δ δέ ὥθει] πιεζόντων ἀνω ἔρπει, τὸ δὲ κάτω μείω
 ποιοῦντες πλείω ποιοῦνται.
 φύσιν ἀνθρώπουν μιμέονται· τὸ πνεῦμα τὸ μὲν Ἐλκει τὸ δὲ ὥθει· τὸ
 αὐτὸ πονεῖ ἀμφοτέρως· τὰ μὲν κάτω πιέζεται, τὰ δὲ ἀνω ἔρπει. ἀπὸ μῆς
 20 ψυχῆς διαιρεομένης πλείονται καὶ μείζονται καὶ μείζονται καὶ ἐλάσσονται.
 οἰκοδόμοι ἐκ διαφόρων συμφροσα ἐργάζονται· τὰ μὲν ἔηρὰ ὑγραίνοντες 17
 τὰ δὲ ὑγρὰ ἐηραίνονται, τὰ μὲν δλα διαιρεόνται, τὰ δὲ δηηριμένα συντιθένται.
 μὴ οὕτω δὲ ἔχοντων οὐκ ἀν ἔχοι η δεῖ.
 δειταν ἀνθρώπουν μιμέονται· τὰ μὲν ἔηρὰ ὑγραίνονται, τὰ δὲ ὑγρὰ
 25 ἐηραίνονταις· τὰ μὲν δλα διαιρέονται, τὰ δὲ δηηριμένα συντιθέαι· ταῦτα πάντα
 διάφορα ἔόντα συμφέρει.
 [μουσικῆς δργανον ὑπάρξαι δεῖ πρῶτον ἐν οἷ δηλώσει ἢ βούλεται]. ἀρμο- 18
 νης συντάξιες ἐκ τῶν αὐτῶν οὐκ αἱ αὐταλ· ἐκ τοῦ ὁξέος καὶ ἐκ τοῦ βαρέος,
 ὀνόματι μὲν ὅμοιων, φθόγγῳ δὲ οὐκ ὅμοιων. τὰ πλείστον διάφορα μάλιστα
 30 συμφέρει, τὰ δὲ ἐλάχιστον διάφορα ἤκιστα συμφέρει. εἰ δὲ ὅμοια πάντα ποιή-
 σειε τις, οὐκ ἔτι τέρψις. αἱ πλείσται μεταβολαὶ καὶ πολυειδέσταται μάλιστα
 τέρπουσιν.
 μάγειροι δψα σκενάζοντιν ἀνθρώποισι, διαιρόφων συμφόρων παντοδαπὰ
 συγκολοντες, ἐκ τῶν αὐτῶν οὐ ταῦτα, βρῶσιν καὶ πόσιν ἀνθρώπωι· εἰ δὲ
 35 πάντα ὅμοια ποιήσειν, οὐκ ἔχει τέρψιν, οὐδ' εἰ ἐν τῷ αὐτῷ πάντα συντά-
 ξειεν, οὐκ ἀν ἔχοι ὄφθασ.
 χρούεται τὰ κρούματα ἐν μουσικῇ τὸ μὲν ἀνω τὰ δὲ κάτω. γλώσσα
 μουσικῇ μιμεῖται, διαγνώσκονται μὲν τὸ γλυκὺ καὶ τὸ ὄξην τῶν προσπιπτόντων,
 καὶ διάφωνα καὶ σύμφωνα.
 40 χρούεται δὲ [τοὺς φθόγγους] ἀνω καὶ κάτω, καὶ οὔτε τὰ ἀνω κάτω
 χρονόμενος ὄφθασ ἔχει οὔτε τὰ κάτω ἀνω· καλῶς δὲ ὄρμοσμένης γλώσσης τῇ
 συμφωνῇ τέρψις, ἀναρμόστον δὲ λύπη.
 45 πλοκεῖς ἄγοντες κύκλωι πλέκονται· ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐς τὴν ἀρχὴν τελευ-
 τῶσιν. τὸ αὐτὸ περίοδος ἐν τῷ σώματι· ὀκόθεν ἀρχεται, ἐπὶ τοῦτο τελευτᾶ.
 χρονίον ἐργάζονται· κόπτουσι, πλύνονται, τήκουσι· πυρὶ μαλακῶι, ἰσχυρῶι 20
 δὲ οὐ, συντίσταται. ἀπειργασμένοι πρὸς πάντα χρῶνται.

ἀνθρωπος σίτον κόπτει, πλύνει, ἀλίθει, πυρώσας χρῆται. Ισχυρῶι μὲν πυρὶ ἐν τῷι σώματι οὐ συνίσταται, μαλακῶι δέ.

ἀνθρωποιοι μίμησιν σώματος ποιοῦσι [πλὴν ψυχῆς], γνώμην δὲ ἔχοντα 21 οὐ ποιοῦσι, ἐξ ὑδατος καὶ γῆς, τὰ ὑγρὰ ἔχοντας καὶ τὰ ἔηρὰ ὑγραίνοντες. 5 ἀφαιρέονται ἀπὸ τῶν ὑπερεχόντων, προστιθέασι πρὸς τὰ ἐλλείποντα· ἐκ τοῦ ἐλαχίστου ἐς τὸ μήκιστον αὔξοντες.

ταντὰ πάσχει καὶ ἀνθρωπος αὔξεται ἐκ τοῦ ἐλαχίστου ἐς τὸ μέγιστον, ἐκ τῶν ὑπερεχόντων ἀφαιρούμενος τοῖσιν ἐλλείποντι προστιθεὶς, τὰ ἔηρὰ ὑγραίνων καὶ τὰ ὑγρὰ ἔχοντες.

10 κεφαμεῖς τὸν τροχὸν δινέοντο, καὶ οὐτε πρόσω οὐτε ὄπισθι προχωρεῖ. 22 ἀμφοτέρωσις ἀγει. τοῦ δλον ἀπομίημα τῆς περιφορῆς. ἐν δὲ τῷι αὐτῷι ἔργα-
ζονται περιφερομένωι παντοδαπά, οὐδὲν ὅμοιον τὸ ἔτερον τῷι ἑτέρῳι ἐκ τῷι
αὐτῷι τοῖσιν αὐτοῖσιν ὁργάνοισιν.

ἀνθρωποι ταντὰ πάσχοντοι καὶ τὰ ἀλλα ζῶια· ἐν τῇι αὐτῇι περιφορῇ
15 πάντα ἔργαζονται ἐκ τῶν αὐτῶν οὐδὲν ὅμοιον τοῖσιν αὐτοῖσιν ὁργάνοισιν, ἐξ
ὑγρῶν ἔηρὰ ποιοῦντες καὶ ἐκ τῶν ἔηρῶν ὑγρά.

γραμματικὴ τοιόνδε· σχημάτων σύνθεοις, σημεῖα ἀνθρωπίνης φωνῆς. 23
δύναμις τὰ παροιχόμενα μημονεῦσαι, τὰ ποιητέα δηλῶσαι. διὰ ἐπτὰ σχημάτων
ἡ γνῶσις· ταντὰ πάντα ἀνθρωπος διαπρῆσσεται καὶ ὁ ἐπιστάμενος γράμματα
20 καὶ ὁ μὴ ἐπιστάμενος,

δι᾽ ἐπτὰ σχημάτων καὶ αἱ αἰσθήσεις ἀνθρώπῳ· ἀκοη ψόφον, ὄψις φανε-
ρῶν, φίνες ὀδυτῆς, γλῶσσα ἡδονῆς καὶ ἀπίλης, στόμα διαλέκτον, σῶ μα φαύσιος,
θερμοῦ ἢ ψυχροῦ πνεύματος διέξοδοι ἔξω καὶ ἔσω· διὰ τούτων ἀνθρώποισι
γνῶσις, ἀγνωστή.

25 παιδοτριβὴ τοιόνδε· διδάσκοντο παρανομεῖν κατὰ νόμον, ἀδικεῖν δικαιώς, 24
ἔξαπατάν κλέπτειν ἀρνάεσθαι βιάζεσθαι, τὰ αἰσχιστα [καὶ] κάλλιστα. ὁ μῆ
ταντα ποιῶν κακός, ὁ δὲ ταντα ποιῶν ἀγαθός. ἐπίδεξις τῆς τῶν πολλῶν
ἀφροσύνης· θεῶνται ταντα καὶ κοίνονσιν ἐν' ἐξ ἀπάντων ἀγαθόν, τοὺς δὲ
ἄλλους κακούς· πολλοὶ θωμάζοντοι, ὀλγοὶ γινώσκοντοι.

30 ἐς ἀγορὴν ἐλθόντες ἀνθρωποι ταντὰ διαπρῆσσονται· ἔξαπατῶντιν ἀνθρω-
ποι πωλεῦντες καὶ ὠνέμενοι· ὁ πλεῖστος ἔξαπατήσας οὗτος θωμάζεται, πίνον-
τες καὶ μαινόμενοι ταντὰ διαπρῆσσονται. τρέχονται, παλαίονται, μάχονται,
ζελέπτονται, ἔξαπατῶνται· εἰς ἐκ πάντων κρίνεται.

ἐποκριτικὴ ἔξαπατᾶν εἰδότας· ἄλλα λέγονται καὶ ἄλλα φρονέονται· οἱ
35 αὐτοὶ εσέρπονται καὶ ἔξερπονται καὶ οὐκ οἱ αὐτοὶ.
ἐνι καν ἀνθρώπῳ ἄλλα μὲν λέγειν ἄλλα δὲ ποιεῖν, καὶ τὸν αὐτὸν μὴ εἶναι
τὸν αὐτόν, καὶ τοτὲ μὲν ἄλλην τοτὲ δὲ ἄλλην ἔχειν γνώμην.
οὕτω μὲν αἱ τέχναι πᾶσαι τῇι ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐπικοινωνέονται.

2. — de nutrimento [IX 98 ff. Littré].

40	τροφὴ καὶ τροφῆς εἶδος μία καὶ πολλαί.	1
	αὔξει δὲ καὶ δώννυσι καὶ σαρκοῖ καὶ ὅμοιοῖ καὶ ἀνομοιοῖ.	2
	τροφὴ δὲ τὸ τρέφον, τροφὴ δὲ τὸ οἶον [sc. τρέφειν], τροφὴ δὲ τὸ μέλλον 8
[sc. τρέφειν].	
	ἀρχὴ δὲ πάντων μία καὶ τελευτὴ πάντων μία καὶ ἡ αὐτὴ τελευτὴ 9
45 καὶ ἀρχή.	
	καὶ πάντων ἐς θερμασίην βλάπτει καὶ ὠφελεῖ· ἐς ψύξιν βλάπτει καὶ 12
ὠφελεῖ· ἐς δύναμιν βλάπτει καὶ ὠφελεῖ.	

χνιοι . . . αὐτόματοι καὶ οὐκ αὐτόματοι, ἡμῖν μὲν αὐτόματοι, αἰτίη δ' 14
οὐκ αὐτόματοι.

φύσις ἔξαρκει πάντα πᾶσιν.

μία φύσις ἐστὶ πάντα ταῦτα καὶ οὐ μία· πολλαὶ φύσιές εἰσι πάντα ταῦτα 17
5 καὶ μία.

ἐν τροφῇ φαρμακεῖ ἄριστον, ἐν τροφῇ φαρμακεῖ φλαῦρον· φλαῦρον 19
καὶ ἄριστον πρόστι.

τροφὴ οὐ τροφή, ἢν μὴ δίνηται, οὐ τροφὴ τροφή, ἢν οἶόν τε ἦν τρέφειν 21
οὐνομα τροφή, ἔργον δὲ οὐχί· ἔργον τροφή, οὐνομα δὲ οὐχί.

10 σόφρονα μία, σύμπνοια μία, συμπαθέα πάντα· κατὰ μὲν οὐλομελῆν 23
πάντα, κατὰ μέρος δὲ τὰ ἐν ἐκάστῳ μέροι πρός τὸ ἔργον.

ἀρχὴ μεγάλη ἐς ἐσχατον μέρος ἀφικνεῖται, ἐξ ἐσχάτου μέροις ἐς ἀρχὴν 24
μεγάλην ἀφικνεῖται· μία φύσις εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

τὸ σύμφωνον διάφωνον, τὸ διάφωνον σύμφωνον, γάλα ἀλλότριον ἀστεῖον, 40
15 γάλα ἴδιον φλαῦρον, γάλα ἀλλότριον βλαβερόν, γάλα ἴδιον ὀφελιμόν.

οὐν ἔστιν καὶ ἔστιν τὰ ὀκτάμητα. γίνεται δὲ ἐν τούτοις καὶ πλεῖω καὶ 42
ἐλάσσω καὶ ὅλον καὶ κατὰ μέρος· οὐ πολλὸν δὲ καὶ πλεῖω πλεῖω καὶ ἐλάσσω
ἐλάσσω [nämlich betrefts der Zeit der Schwangerschaft].

δόδες ἄνω κατώ μία. 45

3. Skythinos von Teos Ἱαμβοὶ περὶ φίσεως (4. Jahrh.). Vgl. A 1, 16.

20 1. PLUT. de Pyth. orac. 16 p. 402A . . . περὶ τῆς λύρας,

ἢν ἀρμόζεται

Ζηνὸς εὐειδῆς Ἀπόλλων πᾶσιν ἀρχὴν καὶ τέλος
συλλαβών, ἔχει δὲ λαμπρὸν πλῆκτρον ἥλιον φάσι.

Vgl. Herakl. fr. 51 und Clem. Str. VIII 49 p. 674P. Κλεάνθην τὸν φιλόσοφον,
25 δὲ ἀντικερούς πλῆκτρον τὸν ἥλιον καλεῖ. ἐν γὰρ ταῖς ἀνατολαῖς ἐρείδων τὰς
αὐγὰς οἴον πλήσσων τὸν κόσμον εἰς τὴν ἐναρμόνιον πορείαν τὸ φῶς ἀγει, ἐκ
δὲ τοῦ ἥλιον σημαλνει καὶ τὰ ἀστρα.

2. STOB. ecl. I 8, 43 [Restitution nach Wilamowitz]

30 πάντων χρόνος
ἥστατον καὶ πρῶτον ἐστι, κανὸν ἑαυτῷ πάντ' ἔχει
κάστιν εἰς κονὺκ ἔστιν· αἰεὶ δ' ἐξ ἐόντος οὐχεται
καὶ πάρεστιν αὐτὸς αὐτῷ τὴν ἐναντίην δόδον.
αὐριον γὰρ ἡμῖν ἔργωι χθές, τὸ δὲ χθές αὐριον.